

Rom Pol Rom bin bi kirop mij ñu kil tikak

Pol Rom bin bi kirop mij ñu kil tikak

¹ Yad Pol. Krais Jisas wög gi ñeb bi ne midebin. God yip ag lek, Krais Jisas minim tep dad ameb bi alap midebin. God ne yip dek, God minim tep ak dad ajpin.

² Pen minim tep nibak, God birarik nep bi minim agep ne okok kirop agek, kiri God Minim ak Minim Siñ ak ñu kil tikil aglak rek nep gak.

³ Minim Siñ ñu kil tikil aglak nibak, kiri God Ni ne minim ak nep aglak. Karip lim ar wagin aul lak ak, bi nak Depid tikek, tik dam dapil gil, nop tik dolak.

⁴ Pen ne ke God, ne ke bi siñ yib, ne kimil warikak ak me, kilis ke yib nibak ninijl nipin, ne God Ni ne yib, Bi Kib cin Jisas Krais.

⁵ Jisas Krais yip yimig ninijl di tep gak. Jisas Krais yib ne ar amnañ, agil, God bi okok abe yip abe ag lil agak, nibi lim dai okok tigoñ tigoñ bin bi magilsek yib kirop Jisas minim tep ag ñem, kiri minim tep nibak ninijl di, ageb rek nep ginimel, agak.

⁶ Pen nibi Rom bin bi midebim siñak, God nibep ak rek nep Jisas Krais bin bi ne ke ag lak.

⁷ Nib ak, nibep Rom kai, God, bin bi yad midelañ, agil, di midmagil yib lip okok, nibep mij aul ñu kil tikebin. Bapi God, Bi Kib Jisas Krais,

nibep dî tep gîl, kod mîd tep ger me, nîbi kapkap mîd tep gînîmîb.

Pol taun kîb Rom amnin, agîl, gos ak nîjâk

8 Mînîm ned agnîg gebin ak, nîbi Jisas Krais nîj dîpîm ak, bin bî karîp lîm gol pîs pîs okok magîlsekkesim nîbak nîjîl agel ameb. Nîb ak, yad Jisas Krais nop sobok gîl, God nop tep agebin.

9-10 Yad God Ñî ne mînîm tep ak, gos ar nokîm ak nep nîjîl kîlis gîl, ag ñî ajîl, God nop wög gebin. God ne nîjîp, yad nop sobok gîl, per nep yîb nibep agebin. God ne kanîb yîkek, nîbi mîdebîm sînjâk am nîjnîgain, agîl, nop sobok gebin.

11 Jisas mînîm tep ne ognap nibep ag ñen, God Kaun ne kaun nibep tap tep alap ñek, kaun nibep nab adan kîlis mîdenîmîb, agîl, nîbi mîdebîm sînjâk am nîjnîm, agîl gos ak per nîjebin.

12 Pen ar nibak nep mer. Yad onîgain ak, yad Jisas Krais nîj dîpin rek nîjîl, nîbi kaun nibep nab adan kîlis dîl, Jisas Krais nop nîj dî kîlis yîb gînîgabîm. Pen nîg aknîb rek, nîbi Jisas Krais nîj dîpîm rek nîjîl, yad ak rek nep kaun yad nab adan kîlis dîl, Jisas Krais nop nîj dî kîlis yîb gînîgain.

13 Ai mam sîkop. Yad nibep am nîjnîm, agîl, gos ak per nîpin ak pen kanîb ma mîdek. Amîl, Jisas Krais mînîm tep ak ag ñen, nîbi mînîm tep ak nîjîl, ageb rek nep nîj dîl, Jisas Krais nop nîj dem, ne nibep tîg asîk yoknîmîj, ag gos nîpin. Lîm dai ke ke okok, bin bî ognap nab kîrop okok gînek rek, am nab nibep sînjâk ak rek nep gîpnep.

14 Pen Jisas Krais yip di komin yokak ak me, yad gos nipin yad tap dai mideb. Yad bin bi okok minim tep ne ak ag ninim. Grik bin bi okok abe, Grik bin bi mer okok abe, bin bi nu kil nopal okok abe, bin bi nu kil ma nopal okok abe, krop magilsek minim tep ne ak ag ninim, agil, gos ar ak nipin.

15 Nib ak me, yad nibi taun kib Rom midebim sijak ak rek nep, am Jisas minim tep ak nibep ag ninim, agil, gos nokim ak nep nipin.

16 Jisas Krais minim tep ne ak God kils sek ageb ak me, bin bi minim nibak niy denigal ak, minim tep nibak krop tig asik yoknigab; Juda bin bi okok abe, Juda bin bi mer okok abe, krop magilsek tig asik yoknigab. Nib ak, yad Jisas minim tep ne ak gos niyil, gos sek nep midebin.

17 Jisas minim tep ak niyil niplin, God ne titi gi bin bi tap si tap timel gipal okok krop bin bi tep yad, agnigab. Bin bi okok kiri gi tep gipal ak niyil, God krop bin bi komin tep yad, ma agnigab; kiri Jisas minim tep ak niy dupal ak niyil, krop bin bi komin tep yad, agnigab. Ar nibak nep, God Minim nu kil tikil aglak, “Bin bi God Minim ageb rek niy dinigal okok, God krop bin bi tep yad, agek, kiri komin yib midenigal,” agak.

Bin bi Jisas Krais nop ma niy dinigal okok minim kib niyngal

18 Bin bi God Minim niyid niplap ak pen bin bi ognap God nop gos ma niyil, gi timel gi, God Minim niyid ak pak karikpal. Nib ak me, God ne kal juil, krop minim kib agnig geb.

19 God ne tigepli rek mideb ak, ne ke misen lek niplal.

20 Ne birarik ped okok lim dai aul gi lak nin ak tikek, ne God kili sek yib per per mideb ak misen midek niplal. God ne tap tari tari gi lak okok nep ninjil, ne tigepli rek mideb ak niplap. Ma ninjenigal ak, tap kiri.

21 Nib ak, God nop niplal ak pen nop tep agil, yib nop ak agel ar ma amib. Gos abramek ninjil, sakol nagiil, kislim gip okok rek midebal.

22 Cin bin bi gos tep ninjobin, apal ak pen kiri bin bi sakol rek midebal.

23 God per mideb ak nop sakol giil, tap yokop ognap dil, bin bi rek gi lil, kimin yakir rek gi lil, soin sararek gi lil, tap nib okok, god cin, agil, sobok giopal.

24 Nit gel, God kirok kiri gek, kiri gos timel yib ninjil, bin si bi si giil, nag timel ar nibak amit, mit gon kiri ke gi timel giopal.

25 God Minim ninjid ak kiri giil, minim esek nin dipal. God tap gi lak okok nep sobok giil, ne tap gi lak okok nep yib agel ar amib. Pen God ne tap magilsek gi lak ak, yib nop nep agel ar ambkop. Yib nop nep per per nep agon ar amnaj. Nib aknit rek tep.

26 Kiri nit gilig gi timel yib gelak ak me, God kirok kiri gek, tap nabij yib giip ar ak nep gi midebal. Bin okok, bi yipid giil di midep rek kiri giil, bin ognap eip nag timel ar ognap giopal.

27 Bi okok ak rek nep, bin yipid giil di midep rek kiri giil, bi alap bi alap nop ninjek mab rek yinek, bi okok mit gon kirok ke nep gi timel yib giopal. Nit giil pen yur dipal.

28 Kisen God mìnìm ma nıñnígabın, agıl, gos nıñlak ak me, God kırop kırıg gek, tap tımel tap ma gep kırop mıdmagıl pılıs gi ñeb okok nep gıpal.

29 Pen kırop tap tımel gep ar ak gos nokım ak nep lek, kiri tımel yıb nep gılıg gi, tap okok cın nep mıden, agıl, gos ak nıñlıg gi, abramek gi tımel gılıg gi, gıpal. Bin bı tap tep kiri okok cın rek ma lıp, agıl, gos tımel nıñıl, cıp ñagıl, pen pen gił, esek agıl, gos tımel nep nıpal. Pen, nep agıp yıp agıp, agıl,

30 bin bı ag juıl, God nop mılık kal nıñıl, bin bı ag sıkol gił, cın nep bin bı kıb ag gos nıñlan, agıl, yıb kiri ak ke dap ranbal. Gos kisen nıb ar ognap nıñıl gi tımel giın, agıl, gos kiri nıbak nep nıpal. Nonım nap mìnìm apal ak tıb jupal.

31 Kiri gos tımid ma lıp. Mìnìm ke ag lıpal ar ak kisen ma gıpal. Ñı pai amılgon apılgon kiri ke okok mıdmagıl ma lıpal. Bin bı ognap kırop nıñel, yımig ma gıp.

32 Gıpal nıbak, God mer agek yur kıb dep ak nıpal ak pen kiri ke gił aka bin bı ognap eip gił, ak gi tep gıpin, agıl apal.

2

*God mìnìm kıb agıl, mìnìm yıpıd gił nep tıg
biloknígab*

1 Pen nıbi bin bı ognap kırop ag juıl agnígabım, “Bin bı okok tari giñig tap si tap tımel gıpal,” agnígabım ak pen nıbi ke ak rek nep gıpım ak me, God nıñıl nıbep mìnìm kıb agenıgab ak, nıbi abe mìnìm pen agnímıb rek ma lıñıgab.

2 CİN NİPİN, God ne mİNİM nİNJİD nep ageb. NİB ak, bin bİ nİG aknİB rek gİNİgal okok, kİrop mİNİM kİB agnİgab ak, mİNİM yİpİD gİL nep agnİgab.

3 Bin bİ tap si tap tİMEL gİPAL okok, agİL, ag junİgabIM ak pen nİbi ke ak rek nep gİpİM. NİB ak, nİbi gos tari nİpİM? God cİNOP mİNİM kİB ma agnİgab, agİL nİpİM ar?

4 God bİ tep, nİbep bin bİ per yİmİG yİb nİnjİL, kapkap sain tİK damİL, kasek kal ma gİP ak nİnjEM, ne bİ yokop alap rek lİp ar? Pen nİnjİM! Ne kapkap sain tİK mİDEB ak, yad kasek kal ma juenİgain, kİri tap si tap tİMEL gİPAL okok, tari gİNİG nİG gİPİN, agİL, kİrİG gİNİMEL, agİL, kapkap sain tİK mİDEB.

5 Pen God kapkap sain tİK mİDİL kasek kal ma gİP ak, nİbi tap si tap tİMEL gİPİM ak, tari gİNİG nİG gİPİN, agİL, ma kİrİG gİPİM. Nİbi mİNİM ne yo nİnjİL, tap si tap tİMEL gİPİM okok nep gİLİG gİ MİDEBİM. NİB ak, God bin bİ gİPAL gİPAL rek nİnjİL, mİNİM kİB agnİgab nİn ak, nİbi mİNİM kİB yİb nİnjİgabIM. Nİn nİbak, ne mİNİM kİB agİL, yİpİD gİL nep agnİgab ak, mİSEJ nİnjİgal. Tap si tap tİMEL gİPİM ak, ne nİnjİL kal juİL nİbep yur pen nİnjİgab.

6 “Bin bİ nokİM nokİM gİPAL gİPAL rek nİnjİL, God kİrop ak rek nep nokİM nokİM pen nİnjİgab.”

7 Nİn nİbak bin bİ an an, God cİNOP melİK tep ne nİL, mİNİM tep agİL, komİn per mİDEP magİL ak nİnjİgab, agİL, bin bİ ognap kİrop per per gİ tep gİPAL okok, God kİrop komİn per mİDEP magİL ak nİnjİgab.

8 Pen bin bİ an an, tap mİB goj kİri ke nep

gos nıñıl, nag tep ar nıbak yo nıñıl, nag tımel ar ak gel amnígab okok, God kırop nıñek mılık yıb yapek, kal juıl, yur kıb yıb nıñıgab.

⁹ Pen Juda bin bı okok abe, Juda bin bı mer okok abe, nag tımel ar ak gel amenıgab ak, God kırop mınım kıb agek, kırı magılsek koslam mıdlıg gi, gos par yıb nıñlıg gi, gi mıdenıgal.

¹⁰ Pen Juda bin bı okok abe, Juda bin bı mer okok abe, gi tep genıgal ak, God kırop magılsek melık tep ne nıł, mınım tep agıl, dı tep gek, mıd tep gınıgal.

¹¹ Tari gınıg: God ne pıs kıd aka pıs kıd ma amnígab. Yıpid gıl nep nıñıl, bin bı okok kırop tıg asık ke ke lıniıgab.

¹² Juda bin bı mer okok, lo Mosis agak ma nıpal okok, tap si tap tımel genıgal ak, lo mınım ma nıpal ak pen kırı karıp lım tımel amnígab. Pen bin bı lo Mosis agak nıpal okok, tap si tap tımel genıgal ak, God lo mınım nıbak dıl, kırop mınım kıb agnıgab.

¹³ Bin bı lo mınım nıpal okok, God kırop, bin bı tep yad, agıl ma agnıgab. Bin bı lo mınım ageb rek nep gınıgal okok nep, God kırop, bin bı tep yad, agnıgab.

¹⁴ Juda bin bı mer okok lo Mosis agak ma nıpal. Pen kırı gos kırı ke nıñıl, lo mınım ageb rek genıgal ak, gos magıl kırı ke lo rek mıdeb.

¹⁵ Kırı nıg gıl gos nıñıl gıpal ak me, cın nıñıl nıpın, lo mınım ak nab kırı adanı mıdeb. Nıñ ognap gi damıl, nab kırı eyan, “Gi tımel gobın,” agıl nıpal. Pen nıñ ognap gi damıl, nab kırı eyan, “Gi tep gobın,” agıl nıpal.

16 Jisas Krais mİNİM tep ag ñİ ajpin ak ageb, mİNİM kİB agep ñİN ak, God Jisas Krais nop agek, bin bİ tap si tap tİMEL we gİL gİPAL okok ag yİK mİSENJ lek, ne gos won kİRI ke mİDMAGİL nab kİRI adañ tari tari agİP ak nİNJİL, kİROP mİNİM kİB agnİGAB.

God ne lo mİNİM cİNOP ñAK ak me, cİN Juda kai bin bİ ne ke yİB mİDOBİN, aglak

17 Pen nİBI Juda bin bİ okok, yİB nİBI ke dap ranlıg gİ apİM, “God ne lo mİNİM cİNOP ñAK ak me, bin bİ ne ke yİB mİDOBİN.

18 CİN lo mİNİM nİPİN ak me, nag ar nİBAK tep, nag ar nİBAK tİMEL, ag gos nİNJİL, God NOP tep gİP ar ak nep gİPİN,” apİM.

19 Pen mİNİM ar alap apİM, “Bin bİ ma nİPAL okok kİROP ag ñİ tep gİL, bin bİ udİN kwOI gek kİSLİM gİP rek mİDEBAL okok kİROP ag ñİ tep gİL,

20 bin bİ lo mİNİM ma nİPAL okok kİROP ag ñİ tep gİL, ñİ PAI sİKOL okok kİROP ag ñİ tep gİL gİPİN,” apİM. ApİM nİBAK, apİM, “God ne lo mİNİM cİNOP ñAK ak me, gos tep MAGİLSEK abe, gos nİNJİD MAGİLSEK abe bİR nİPİN,” apİM.

21 NİBI lo mİNİM ak nİNJİL, bin bİ okok kİROP ag ñİBİM ak pen mİNİM bin bİ okok ag ñİBİM rek nİBI ke ma gİPİM. Bin bİ ognap kİROP apİM, “Tap si ma dİNİMİB,” apİM ak pen nİBI ke tap si dİPİM aka?

22 Bin bİ ognap kİROP apİM, “Bin si bİ si ma gİNİMİB,” apİM ak pen nİBI ke nİG gİPİM aka? Bin bİ ognap kİROP apİM, “Tap abramek okok God rek ma sobok gİNİMİB,” apİM ak pen karİP sobok

gipal migan nib okok amil, tap dap lipal okok ognap si dipim aka?

23 Yib nibi ak ke dap ran lil apim, “God lo ak cinop Juda bin bi nuk,” apim ak pen minim ne ak tib jupim rek, yib ne ak rek nep ag jupim aka?

24 Gi timel gipim nibak, bi alap ned God Minim nu kil tikil agak rek nep gipim. Ne agak, “Nibi Juda bin bi, God lo minim nippin apim ak pen nibi ke mid tep ma gipim rek, Juda bin bi mer okok, God nop ag jupal,” agak.

25 Nibi Juda kai, God bin bi ne midojin, agil, ni okok tik dapil, per per waj wak tib gi rik gipim. Pen lo minim ne ak tib juil, ke niyngabim rek ginigabim ak, bin bi yokop ni waj wak tib gi rik ma gipal rek ak midenigabim.

26 Nib aknib rek, bin bi sijok Juda mer ni wak tib gi rik ma gipal okok, lo minim ageb rek genigal ak, God krop bin bi ni wak tib gi rik gipal ak rek niyngab.

27 Juda bin bi mer, ni wak tib gi rik ma gipal okok, lo minim ageb rek gipal. Pen nibi Juda kai, Mosis lo nu kil tikak ak dil, ni wak tib gi rik gipim ak pen lo minim tib jupim ak me, nibep minim kib midenigab.

28 Cin bin bi ognap apin, bin bi ni wak tib gi rik gipal okok nep Juda bin bi yipidgil, apin ak pen ak minim niyid ma apin. Bin bi an an kiri Juda bin bi yipidgil midebal? Mib gon nep niyil, Juda bin bi aka Juda bin bi mer, agil, ma agnigabin.

29 Juda bin bi yipidgil okok, nab kiri adan niyil agnigabin, bi nibaul ne Juda nib yipidgil,

agnigabın. Cın mıdmagıl ne ak wak tıb git rık git
mıdeb nıñıl, bi ak bi Juda yıpıd gıl, bin ak bin
Juda yıpıd gıl, agnigabın. Lo Mosıs ū kıl tıkkak
lo ak gek, mıdmagıl kırop sıňak wak ma tıb git
rıknıgab; God Kaun ne nep mıdmagıl kırop sıňak
wak tıb git rıknıgab. Bin bi mıdmagıl kırı aknıb
rek mıdeb okok, bin bi okok kırop nıñel yıb ma
mıdeb, pen God nıñek yıb mıdeb.

3

God ageb rek nep geb

¹ Nıb agebin ak, bi alap agnigab, “Juda bin bi
mer, wak tıb git rık ma gitpal rek mıdobnop tep
gitkop,” agnigab ak pen ar nıbak ma agebin.

² Juda bin bi mıdobın ak tep yıb mıdobın.
Mınim yad ke bin bi ognap kırop ag nılañ, agıl,
God cınop Juda bin bi nep mınim tep ne nıak.

³ Pen Juda bin bi ognap nısed sıkop mınim kılıs
aglak rek ma gitlak. Nıg gitlak ak, God mınim kılıs
kırop agak ak kırig gitıgab aka?

⁴ Mer yıb, ma kırig gitıgab. Bin bi okok
magılsek nıñ ognap esek agnigal, pen God ne
bi nıñid yıb agıl, ageb rek nep gitıgab. Mınim
nıbak rek God Mınim ak ū kıl tıkkıl aglak,
“God, nak mınim yıpıd gıl nep apan ak,
nep mınim ognap pen agnímel rek ma lıp.

Nep mınim kıb agenigal ak,
mınim wagın alap ma mıdenıgab,” agak.

⁵ “Cın per per git timel genigabın ak, bin bi
ognap nıñıl, God per per git tep git ak mısen
nıñıgab. Nıb ak, God cınop kal git mınim kıb

agnig geb ak tep ma gip,” agnigabın aka? (Pen mìnım nıbak, bin bı nıñıl apal rek nep agebin.)

6 Mer yıb! God bin bı magılsek mìnım kıb agnigab ak, pıs kıd aka pıs kıd ma amnigab; yıpıd gıl ar ak nep agnigab.

7 Pen nıbi ognap agnigabım, “Cın per per esek ar ognap genigabın ak, bin bı ognap nıñıl, God per per nıñıd nep ageb ak misen nıñıl, Bı melık sek yıb mıdeb, agıl, yıb ne agel ar amnigab. Nıb ak, tari gınig God cınop bin bı tap si tap tımel gıpım, agıl, mìnım kıb agıl, yur kıb nıñigab?” agnigabım.

8 Mìnım esek nıbak rek agıl agnigabım, “Tap si tap tımel ak nep gon gon, God cınop yımig yıb nıñıl, tap si tap tımel ke ke konai yıb gınigabın nıbak nıñıl kırıg gınigab ak, bin bı okok nıñıl, ne bı tep aknıb ke agıl yıb ne agel ar amnigab,” agnigabım. Pen bin bı ognap yıp ke ag juıl, Pol mìnım nıbak rek agıp, apal. Pen yad mìnım nıbak rek ma apin! Esek apal rek, God nıñıl, kırop mìnım kıb agıl, pen yur kıb nıñigab.

Bin bı tep ma midobın

9 Nıb ak, tari agın? God nıñek, cın Juda bin bı okok mıd tep gıpın; Juda bin bı mer okok mıd tep ma gıpal, agın aka? Mer! Mıdarık nep me apin rek, cın bin bı magılsek, Juda bin bı okok abe, Juda bin bı mer okok abe, tap si tap tımel nag ar nıbak cınop kılıs gı lıp gı dad amnig geb.

10 Mìnım nıbak rek, God Mìnım ak nıu kıl tıkił aglak,

“Bin bı per gı tep gıpal rek ognap ma mıdebal.

11 Bin bı, nag ar nıbak tep,

nag ar nıbak tımel, agıl nıpal okok ognap ma
mıdebal.

Bin bı, ‘God pıs ar amił,
nop eip mıdojin,’ ag nıpal okok ognap ma
mıdebal.

12 Bin bı okok magılsek God nop kırıg gıł,
bin bı tımel rek mıdıl,
tap si tap tımel nep gıpal.

Kıri magılsek aknıb rek nep gıpal.

13-14 Aleb kıri ak adık madık gıł,
per esek yıb nep apal.

Tıgu mıgan kıri ak, cıp kımek pırau ñı tep ma gel,
ki tımel owıp ak rek mıdeb.

Bin bı ognap kırop nıñel mılık yapek, ag juıl,
mınım tımel apal ak,toi tımel kodal rek
mıdebal.

15 Kal tımel yıb juıl,
bin bı okok kırop yur ñııl,
ñag pak lın, agıl,
gos ak nep nıñıl,

16 bin bı okok kırop per gı tımel gel,
gos par yıb nep nıpal.

17 Bin bı okok eip mıdıl,
kapkap mıd tep gınımel rek ma lıp.

18 God Bı Kıb nıñ mıdeb, agıl,
ma pırıkpıal,” aglak.

19 God lo mınım nıbak cınop Juda bin bı nep
ñak ak me, mınım nıbak magılsek cınop Juda
bin bı ageb. Nıb ak, God mınım kıb agnígab ñıñ
ak, bin bı karıp lım tıgonj tıgonj magılsek mınım
pen alap agnímel rek ma lıñıgab; kıri magılsek
mınım mıdenıgab.

20 Nıb ak, bı alap lo mınım ageb rek genıgab ak, God bı nıbak nop, bı komıñ tep yad, ma agnıgab. Pen God lo mınım ageb rek nıñıl, cın tap si tap tımel gıpın, agıl nıñnıgabın.

*Bin bı Krais nop nıñ dipal okok nep, kırop bin
bı asıñ ma mıdeb tep yad, agnıgab*

21-22 Pen mıñi Mosıs abe, bı God mınım agep bı okok abe, nıg gınıgab, agıl, nıu kıl tıkıl aglak rek, Jisas Krais cınop nen agıl kımak ak me, nop nıñ don, God cınop agnıgab, “Nıbi bin bı komıñ tep yad,” agnıgab. Pen cın Juda bin bı okok abe, Juda bin bı mer okok abe, lo ar ak nep nıñıl gon, nıg ma agnıgab.

23 Cın bin bı magılsek tap si tap tımel gıpın rek, God melik magıl tep ne nıb dıjin rek ma lıp ak pen

24 God cınop yımıg nıñıl, Krais Jisas ag yokek apıl cınop tau adık dıp ak me, God cınop bin bı tep yad agnıgab.

25 Yad titi gen, bin bı tap si tap tımel gıpı okok kırop bin bı tep yad, agnıgain ak nıñnımel, agıl, God ne Krais Jisas nop tap sobok gep rek lım dai wagın aul ag yokak. God ne bin bı tap si tap tımel ned gılak okok, mınım kıb agıl, kal juıl, yur pen nıł, pıs nep nıag pak lıpkop ak pen ne kapkap sain tık mıdıl, nıg ma gak. Pen mıñi Krais Jisas ne apıl, bin bı tap si tap tımel gıpı okok magılsek mıb gon ne ke dıl yur kıb dıl kımak. Nıb ak me, bin bı an an, Jisas lakañ ne tap si tap tımel cınop lıg gı yokıp, agıl, Jisas nop nıñ denıgal bin bı okok, God kırop nıñıl kal juıl yur pen alap ma nıñıgab.

26 Yad titi gen, bin bi tap si tap timel gipal okok krop bin bi tep yad, agnigain ak ninjnimel, agil, God ne nig gak. Minim kib agil, tap si tap timel gipal rek pen yur ak rek nep ninjgain, agak ak me, ne agak rek nep gil, Krais Jisas nop tap sobok gep rek ag yokek, bin bi nop ninj denigal okok krop bin bi tep yad agnigab.

27 Nib ak, lo ar ak gon, God cinop bin bi tep yad agil dek, bin bi ne midobin, agil, yib cin ke agon ar amnimin rek ma lip. Jisas cinop nen agil kimak minim tep ak ninj dil me, God bin bi ne midobin.

28 Nib ak, bin bi okok lo minim ageb rek gipal, agil, God krop bin bi tep yad ma agnigab. Bin bi Krais Jisas gak minim tep ak ninj dipal, agil me, God krop bin bi tep yad agnigab.

29 God ne cin Juda bin bi, God cin nep mer; ne Juda bin bi mer okok God kiri abe mideb.

30 Tari ginig: God ne nokim ak me, bin bi nit wak tib gi rik gipal okok abe, bin bi wak tib gi rik ma gipal okok abe, kiri kanbib nokim ak nep amel, God krop bin bi tep yad agnigab. Nib ak, kiri magilsek Krais Jisas gak minim tep nibak nep ninj dinimel.

31 Pen cin Jisas minim tep ak ninj don, God cinop bin bi tep yad agnigab, agebin ak, lo minim okok kirig ginigabin, agil ma agebin, mer. Bin bi Jisas minim tep ak ninj dinigal okok, kiri minim tep nibak ageb rek nep gel, lo minim ak am kilis ginigab.

God Ebraham nop bì tep yad agak

¹ Cìn Juda bin bì, based açık cìn wagın gıl tıkek, tık amił apıł gıl tıkel mıdobın okok, based cìn ak me Ebraham. Pen God Ebraham nop dak ak, titi gıl Ebraham dak?

² Ebraham ne ke tap tep alap gek, God nak bì tep yad, apkop, Ebraham bì okok agıl “Yad bì tep,” apkop. Pen God nıñıp Ebraham yıb ne ke dap raneb wagın alap ma midek.

³ Pen ti gınig Ebraham yıb ne ke ma dap ranbkop? God Mınım ageb, “Ebraham ne God mınım agak ak nıñ dak ak me, God nop ‘Nak bì tep yad,’ agak.”

⁴ Bì alap wög gıl pe dıl, mani nıbaul yokop dıpin ma agnıgab; wög genek pen ak mani aul dıpin agnıgab.

⁵ Pen bin bì, cìn God nop kılıs cìn ke wög genıgabın, ne cınop bin bì tep yad agnıgab, ag gos nıñıgal okok, God kırop bin bì tep yad ma agnıgab. Pen bin bì, tap si tap tımel gıpın ak pen God tap si tap tımel gıpın nıbak yokop kırıg gıl, cınop bin bì tep yad agnıgab nıpal okok, kırop bin bì tep yad agnıgab.

⁶ Mınım agebin aul rek, Depid ak rek nep bırarık nep God Mınım ak ūu kıl tıkil, bin bì tap tep alap ma gınıgal pen God kırop bin bì tep yad agnıgab okok mıñ mıñ gınıgal, agak. Ne agak,

⁷ “Bin bì tap si tap tımel gıpal okok,

God tap si tap tımel kırı gıpal okok nıñıl kırıg
gınıgab rek,

tep gek nıñlıg gı mıdenıgal.

Bin bì tap si tap tımel gıpal okok,

God tap si tap t̄mel k̄iri ḡipal okok m̄n̄im
k̄ib ma agn̄igab rek,
m̄n̄ m̄n̄ ḡilḡi m̄iden̄igal.

⁸ Bin b̄i tap si tap t̄mel ḡipal okok,
B̄i K̄ib tap si tap t̄mel k̄rop l̄ig ḡi yokn̄igab
rek,
m̄n̄ m̄n̄ ḡilḡi m̄iden̄igal,” agak.

⁹ Depid m̄n̄ m̄n̄ gep maḡıl agak ak, bin b̄i n̄i
wak t̄ib ḡi r̄ik ḡipal okok nep m̄n̄im ak d̄in̄igal?
Mer ȳib! Bin b̄i n̄i wak t̄ib ḡi r̄ik ma ḡipal okok
abe d̄in̄igal. God M̄n̄im n̄u k̄il t̄k̄il aglak dai
n̄ibak m̄n̄i nep agesin: “Ebraham ne God m̄n̄im
agak ak n̄iŋ dak ak me, God nop, ‘Nak b̄i tep yad,’
agak.”

¹⁰ Based ac̄ık c̄ın Ebraham, wak t̄ib ḡi r̄ik ma
gak n̄iŋ ak, God m̄n̄im agak ak n̄iŋ dek, God nop,
“Nak b̄i tep yad,” agak.

¹¹ “Ebraham m̄n̄im yad n̄iŋ dak ak me, yad,
‘Nak b̄i tep yad,’ apin ak, bin b̄i okok n̄iŋlan,”
aḡıl, k̄isen God agek, Ebraham wak t̄ib ḡi r̄ikak.
God n̄iŋ gak ak n̄iŋ. N̄ib ak, bin b̄i n̄i wak t̄ib ḡi
r̄ik ma ḡıl, God M̄n̄im n̄iŋ del, k̄rop, “Bin b̄i tep
yad,” agn̄igab bin b̄i okok, Ebraham n̄ised ac̄ık
k̄iri m̄ideb.

¹² Pen bin b̄i n̄i wak t̄ib ḡi r̄ik ḡıl, Ebraham wak
t̄ib ḡi r̄ik ma gak n̄iŋ ak God m̄n̄im ne n̄iŋ dak
rek nep n̄iŋ d̄ipal bin b̄i okok, Ebraham n̄ised
ac̄ık k̄iri ak rek nep m̄ideb.

¹³ Pen Ebraham lo ar okok n̄iŋil gek, God nop,
“Nak b̄i tep yad,” aḡıl ma dak. Ebraham ne God
m̄n̄im agak ak n̄iŋ dak ak me, God nop, “Nak b̄i
tep yad,” aḡıl, m̄n̄im k̄iliş n̄iŋid aḡıl, Ebraham
abe n̄i pa ne n̄ib okok abe k̄rop agak, “N̄ibi karıp

lım wagın aul tıgonj tıgonj magılsek dıniğabım,” agak.

14-15 God mìnım kılıs nıñíd agak ak, bin bı lo ar ak nıñıl gıpal okok apkop, God mìnım kılıs nıñíd agak nıbak tap yokop rek lıpkop. Tari gınig: bin bı lo ar ak kısen gıl, God bin bı ne mıdonıgabın agıl nıpal bin bı okok, kırı magılsek lo mìnım ognap tıb junıgal nıñıl God kal juıl, mìnım kıb agıl, pen yur nıñigab. God mìnım kılıs nıñíd agak ak, bin bı lo ar ak nıñıl gıpal okok apkop, God mìnım agak nıñ dıpal ak tap yokop rek lıpkop. Ti gınig: bin bı God mìnım agak nıñ dıpal okok nıñ tep ma gıl, sıdol gınigal. God mìnım kılıs nıñíd Ebraham nop agak ak ma dıniğal.

16 Nıb ak, cın nıpın, God gınigain, agıl, mìnım kılıs nıñíd ag lak nıbak, bin bı God mìnım agak nıñ dıniğal okok kırop nep agak. Nıb ak, God gos ne ke bin bı yımığ nıñıl, yokop dı tep gınigab ak me, Ebraham nı̄ pai ne okok magılsek God mìnım kılıs nıñíd agak ak rek dınimel. Bin bı God ne kırop lo mìnım nıak okok abe, bin bı Ebraham rek wak tıb gı rı̄k ma gıl God mìnım nıñ dak rek nıñ dıpal okok abe, kırı magılsek God mìnım kılıs nıñíd agak ak nep dınimel. Ebraham ne based acık cın magılsek mıdebel me ak.

17 God Mìnım ak nı kıl tıkił aglak, “God Ebraham nop agak, ‘Yad gen, bin bı wagın ke ke konai nep mıdebal okok, nep based acık cın, agnıgal,’ agak,” aglak. Nıb ak, God udın yırı̄k ar ne ak, cın bin bı wagın ke ke okok nıb nop nıñ dıpiń okok magılsek based acık Ebraham nı̄ pai ne yıb mıdobın. God ne bin bı kımbal okok gek, kırı

warıkpal. God ne nep gek, tap ned ma mıdoliğip ak mıtñi mıseñ lıp.

Ebrahim God nop niŋ dak rek nep gìn

18 Pen Ebrahim milep yib lıl, ñi pai tıknımıtın rek ma lek, God nop agak, “Nak wagın gek, bin bi ñi pai nak kisen mıdenigal okok, wagın ke ke koŋai yib mıdenigabım,” agak. Nib agek Ebrahim, God mınım niŋid ageb, agıl, gos sek mıdıl me, agak rek nep me, bin bi ñi pai ne wagın ke ke koŋai yib nep midebal.

19 Pen Ebrahim niŋak, mib goj kiri ber mal mosık bir git mosık yowak. Ebrahim mi ne manj ñin juıl aknib mamid alan (100) amnak ak me, ñi pai tikep rek ma lak. Bin ne Sera ak rek nep milep yib lek, ñi pai tikep rek ma lak. Pen ne God mınım nop agak ak niŋ di kılıs git damıl, gos sek midek.

20-21 God ne Ebrahim nop mınım kılıs niŋid agak ak, Ebrahim gos omal ma niŋak; ne pis nep niŋ dak. God Bi kılıs sek, mınım kılıs niŋid agak rek nep gitigab, agıl, God mınım agak ak niŋ diliğ git midek rek, gos won ne ak kılıs ognap sek dił, ne God mınım agak ak di kılıs yib git, God yib nop ak agek ar amnak.

22 Ebrahim gak nıbak, God Mınım ak ñu kıl tıkił aglak, “Ebrahim ne God mınım agak ak niŋ dak ak me, God nop, ‘Nak bi tep yad,’ agak,” aglak.

23 “God nop, ‘Nak bi tep yad,’ agak,” mınım ñu kıl tıklak nıbak, Ebrahim nop nep ñu kıl ma tıklak.

24 CİNOP ABE, NIÑNİMEL AGİL, ÑU KIL TİKLAK. GOD NE GEK, Bİ KİB CİN JİSAS WARİKAK NİBAK NIÑ DİPİN AK ME, NE CİNOP ABE BIN Bİ TEP YAD AGNİGAB.

25 PEN TAP SI TAP TİMEL GİL ASIŃ MİDONOK REK, GOD CİNOP YİMİG NIÑJİL, Ñİ NE JİSAS KRAIS NOP AG YOKEK APİL, “KİRI TAP SI TAP TİMEL GİPAL NİBAK GOD NIÑJİL KİRİG GİNİMİŃ,” AGİL, KİMAK. PEN JİSAS KİMIŁ, GOD GEK, KAUYAN WARİKAK REK, ASIŃ KİB GAC CİNOP ULİK GAK NİBAK KOMİŃ LINİMİŃ REK LİP.

5

God nop niñ denigabin ak, cínop bin bı asık masık ma mideb agnigab

1-2 Pen God cínop yımig niñjıl gak nıbak niñ dípín ak me, cínop bin bı asık masık ma mideb agıl, díp. Nıb ak, Bİ KİB CİN JİSAS KRAIS NE GEK, CİN God eip jím ñıl mìdıl, kapkap mìd tep gipin. Pen karıp lım cínop ag lıp ak amıl, God melik tep ne ak niñjıl, nop eip midenigabin, agıl, tep gek niñlig gi mìdobın.

3 Miker apek, koslam mìdobın ak, miń miń gılıg gi mìdobın. Tari gìnig: miker apek, koslam midenigabin ak, cín kılıs gıl, JİSAS KRAIS cığ tep gıl, ma kırıg gìnigabin.

4 CİN KILIŞ GİL, JİSAS KRAIS CIG TEP GİL, GI DAM DAM, CİN BIN Bİ GOS MAGİL KILIŞ SEK MİDENİGABİN. PEN GOS MAGİL KILIŞ SEK MİDENİGABİN AK, CİN GOS SEK MİDENİGABİN.

5 PEN NIĞ GİL GOS SEK MİDENİGABİN AK, YOKOP MA MİDENİGABİN. TARI GİNIG: GOD NE KAUN SİŃ AK CİNOP Ñıl CİNOP MİDMAGİL YİB LİPİR.

6 Pen cın bin bı lım dai ar wagın aul mıdobın okok, tap si tap tımel gi damıl gac sek mıdonok, God eip jım ñıl mıdojın rek ma lak. Cın kaniň ameb alap ma mıdekl. Pen God ne ag lak ñin ak nep, Krais cınop bin bı tımel nen agıl kımak.

7 Per bin bı ognap, bı tep alap nop nıňjl, "Yad nop nen agıl kımen, ne komıň amnaň," agıl ma kımnıgal. Pen ñin nokım nokım ognap bı alap bı tep yıb alap rek nıňjl, "Yad nop nen agıl kımen, ne komıň amnaň," agıl kımnıgab aka ma nıpin.

8 Pen cın tap si tap tımel gi mıdonok ñin nıbak nep, Krais cınop nen agıl kımak. Nıb ak, cın nıpin, God cınop mıdmagıl yıb lıp.

9 Krais ne cınop nen agıl kımek, lakaň ne yapek, God cınop bin bı tep yad agak. Nıb ak me, cın nıpin, God kal juıl mınim kıb agnıgab ñin ak, Krais ne cınop dı komıň yoknıgab.

10 God kaual maual ne mıdonok ñin ak me, Ñı ne kımił, cınop Nap eip dı jım ñak. Mıñi Nap eip jım ñıl mıdobın ak me, Ñı ne warıkıl komıň mıdekl ak, cınop nıňıl nep dı komıň yoknıgab!

11 Pen nıbak nep mer. Cın God eip jım ñıl mıdobın rek, Bi Kıb cın Jisas Krais ne nep gek, God eip jım ñıl mıdobın, agıl, yıb kırop apıl mal dap ranlıg gi, tep gek nıňlıg gi mıdobın.

Adam yakam ne kımbal pen Jisas yakam ne komıň per mıdep magıl dıpal

12 Pen tap si tap tımel gił kımeb wagın ak, Adam nep wagın gił gek me, asıň ne nıbak bin bı tık lep ne okok magılsek kımbal. Tari gınıg: God nıňek, Adam gak nıbak, cın bin bı tık lep ne okok

magılsek nıg gınok. Ñın nıbak cınop ma tık dolak ak pen cın eip gınok.

¹³ God Mosı̄s nop lo mınım ñak ar ak, tap si tap tı̄mel gep gos ak lım dai ar wagın aul ned mı̄dek. Pen lo ma mı̄dek ñın ak, God tap si tap tı̄mel gılak ak nı̄nıl, kisen pen ñı̄nı̄gal, agıl, gos ma nı̄n mı̄dek.

¹⁴ Pen Adam wagın gıl gi tı̄mel gek, ası̄n ne nı̄bak bin bı̄ okok kı̄rop ulık gek, magılsek kım dap dap, Mosı̄s lo mınım ag ñak ñın ak owak. Adam God mınım nop agak ak tı̄b juak rek, bin bı̄ ognap ma tı̄b julak ak pen Adam kı̄mak rek magılsek kı̄mlak. Adam ne Bı̄ kisen onı̄g gek Bı̄ ak rek.

¹⁵ Adam gi tı̄mel gak ak ke; Jisas Krais tap tep ñak ak ke. Adam tap si tap tı̄mel gek, bin bı̄ magılsek kı̄mbal. Pen Jisas Krais bin bı̄ yı̄mı̄g nı̄nıl kı̄mak rek, God bin bı̄ okok magılsek yı̄mı̄g yı̄b nı̄nıl, dı̄ tep gıl, tap tep yı̄b ñı̄b.

¹⁶ Bı̄ nokım nı̄bak tap si tap tı̄mel gak ak ke; God tap tep ñı̄b ak ke. Adam tap si tap tı̄mel nokım nı̄bak gak ak, God nı̄nıl mınım kı̄b agıl, nak kı̄mnı̄gan agak. Pen Adam ñı̄ pai ne tap si tap tı̄mel gi dam dam, Jisas Krais tap tep yokop ñek, God, “Bin bı̄ okok magılsek per per komı̄n mı̄denı̄mel rek lıp,” agak.

¹⁷ Ned bı̄ nokım alap tap si tap tı̄mel gek, ası̄n kılı̄s tı̄mel yı̄b nı̄bak cınop magılsek ulık gak. Pen kisen, nı̄g ar nı̄b aknı̄b rek mer, God bin bı̄ yı̄mı̄g yı̄b nı̄nıl dı̄ tep yı̄b gek, bin bı̄ ası̄n ma mı̄deb agnı̄gab okok, bı̄ nokım Jisas Krais gek, kırı̄ komı̄n mı̄dıl ne eip tep gek nı̄nı̄g gī mı̄denı̄gal.

18 Adam tap si tap t̄imel maḡıl nok̄ım alap nep gek, asin̄ n̄ibak bin b̄ı maḡılsek ulık gek, God m̄ın̄ım k̄ıb agıl, “Bin b̄ı maḡılsek k̄ımnıgal,” agak. Pen Jisas Krais n̄ın̄ nok̄ım alap nep tap tep ȳıb gek, God bin b̄ı maḡılsek k̄ırop bin b̄ı tep yad, agıl, komiŋ m̄ıdep maḡıl ak n̄ıñımın̄ rek l̄ıp.

19 B̄ı nok̄ım alap God m̄ın̄ım agak ak t̄ıb juak rek, God n̄ıñek, c̄ın bin b̄ı maḡılsek tap si tap t̄imel ḡinok. N̄ın̄ n̄ibak c̄inop ma t̄ık dolak ak pen c̄ın eip ḡinok. N̄ıb akn̄ıb rek nep, b̄ı nok̄ım alap God m̄ın̄ım agak rek n̄ıñıl k̄ımek, God bin b̄ı maḡılsek k̄ırop bin b̄ı yad agn̄ımın̄ rek l̄ıp.

20 Bin b̄ı ned tap si tap t̄imel gi m̄ıdeligipal; God ne lo m̄ın̄ım k̄isen̄ n̄ak. God lo m̄ın̄ım n̄ak ak, bin b̄ı, lo m̄ın̄ım t̄ıb juıl tap si tap t̄imel gi pal ak n̄ıñımel, agıl, lo m̄ın̄ım n̄ak. N̄ıb ak, tap si tap t̄imel ḡılak okok konjai ȳıb nep gel amnak. Pen God bin b̄ı tap si tap t̄imel ḡılak okok k̄ırop ȳım̄ıg ȳıb n̄ıñıl, d̄ı tep ȳıb gak.

21 N̄ıb ak, tap si tap t̄imel asin̄ n̄ibak k̄ılıs ȳıb ḡıl, bin b̄ı maḡılsek ulık gek, c̄ıp k̄ımbal rek m̄ıdelak. Pen God n̄ıg ḡıl bin b̄ı okok k̄ırop ȳım̄ıg ȳıb n̄ıñıl, d̄ı tep ȳıb ḡıl, bin b̄ı tep yad, agıl, komiŋ per m̄ıdep n̄ibak n̄ıñıgab. B̄ı K̄ıb c̄ın Jisas Krais ne gi tep gak ak me, God n̄ıg ḡıñıgab.

6

*Jisas eip piş nep k̄ımnok agıl, tap si tap t̄imel
gep gos ar ak ma n̄ıñıñ*

1 God c̄inop ȳım̄ıg n̄ıñıp n̄ibak, bin b̄ı ognap agn̄ıgal, “Tap si tap t̄imel abramek ḡılgıg gi m̄ıdon m̄ıdon, God c̄inop ned n̄ıñıl d̄ı tep gi p rek mer,

kisen c̄nop ȳm̄ig ȳb n̄ñj̄l d̄i tep ȳb ḡn̄igab,” agñgal.

² Pen miñim esek n̄ig rek ma aḡin! C̄in tap si tap t̄mel gep nag ar ak, c̄in b̄ir k̄imnok. N̄b ak, m̄dmaḡil c̄in p̄lis gek, tap si tap t̄mel ḡij̄in rek ma l̄ip.

³ N̄bi n̄ip̄im, c̄in bin b̄ Krais Jisas eip j̄im n̄il miñoj̄in aḡil n̄ig paknok okok, “Ne k̄imak rek j̄im n̄il k̄imb̄in,” aḡil, n̄ig paknok.

⁴ C̄in n̄ig paknok ak, Krais Jisas eip c̄ip t̄igel miñan yapıł k̄imnok rek l̄ip. Tari ḡin̄ig: Krais ne k̄imek, kab miñan ak t̄igel ḡilak pen Nap k̄iliş ke ȳb ne ak gek, war̄ik̄il komiñ miñeb rek, c̄in akiñb rek c̄ip t̄igel miñan rek miñob̄in ak war̄ik̄il, komiñ kisen n̄b ar ak miñoj̄in rek l̄ip.

⁵ Krais eip j̄im n̄il k̄imnok ak me, ne kauyan war̄ik̄il komiñ miñeb rek, kisen c̄in ak rek nep war̄ik̄il komiñ miñenigab̄in.

⁶ God ne gos n̄ñjak, tap si tap t̄mel gep nag ak piñ nep t̄ib gi r̄ik gek, kisen bin b̄i okok k̄rop miñ wög gep b̄i rek, kanib̄ t̄mel ak d̄i l̄ip gi ma dad amniñmiñ, ag gos n̄ñjak. N̄b ak me, nag ar t̄mel goliḡip̄in ak, Krais eip mab bak alan ñag pak lel k̄imak.

⁷ Pen tari, bin b̄i piñ nep k̄imbal okok, tap si tap t̄mel gep maḡil ak m̄dmaḡil k̄iri p̄lis gek ḡin̄imel rek ma l̄ip.

⁸ C̄in n̄ip̄in, Krais eip k̄imnok ak me, ne eip komiñ miñenigab̄in.

⁹ C̄in n̄ip̄in, Nap ne gek Krais war̄ikak rek, ne kauyan ma k̄imnigab. Miñi k̄imeb won ak Krais nop tap alap ḡin̄imiñ rek ma l̄ip.

10 Krais ne ñin nokim alap nep k̄mak ak pen tap si tap t̄mel gep k̄lis ak p̄s nep k̄r ḡp. Krais kauyan warikil, am God eip m̄debir.

11 N̄b ak me, Krais Jisas eip ulik ḡl, tap si tap t̄mel gep ar ak p̄s nep k̄m̄l, warikil God eip komiñ m̄dobiñ, agiñ gos niñniñiñb.

12 Tap si tap t̄mel gep won ak, n̄bep ñon ḡt l̄p ḡt dam, b̄i miñ wög gep rek m̄dil, tap si tap t̄mel ḡim, agnigab. Pen n̄bi mer agnimiñb.

13 Pen gos t̄mel n̄bi ak, m̄b goñ ñin tob n̄bep dai alap, tap si tap t̄mel ḡiniñiñ, agiñ, l̄p ḡt gonim̄iñ rek, n̄bi m̄b goñ n̄bi dai dai okok magiñsek p̄s nep mer agnimiñb. Jisas eip k̄m̄l warikpiñ ak me, gos m̄dmagil t̄mid c̄n God nop ñil, m̄b goñ dai okok God nop ñil, ne ageb rek nep ḡin, agiñ niñniñiñb.

14 Ned lo miñim ar ak niñil ḡin, ag gos ak niñpek ak pen tap si tap t̄mel gep gos ak nep lek, niñ gölögipim. Pen miñi ar n̄bak rek ma m̄debiñm. God n̄bep yim̄ig niñil dek, Krais bin b̄i ne m̄debiñm ak, nop c̄ig ḡl, tap si tap t̄mel ḡipim okok k̄ririg ḡinigabim.

Nag asij ma m̄debetep ar ak nep amjin

15 Pen God lo miñim ar ak gon, God niñil c̄nop ma dñigab; ne ke c̄nop yim̄ig niñil, Krais nop ag yokek apil, c̄nop nen agiñ k̄mak rek, dñigab. N̄b ak, tap si tap t̄mel nep ḡt m̄dojñ aka? Mer yib! Niñ ma ḡin.

16 N̄bi niñim, n̄bi b̄i k̄ib alap nop, c̄n b̄i miñ wög gep nak m̄dil, wög tari agnigan ḡinigabim, agenigabim ak, n̄bi b̄i k̄ib n̄bak mok ne okok m̄debiñm. N̄bi tap si tap t̄mel gep nop miñ

wög gep bı rek mıdenıgabım ak, tap si tap tımel
gep mok okok mıdıl kımnıgabım. Pen nıbi God
mınım ageb mıñ wög gep bı rek mıdenıgabım ak,
God mınım ageb mok okok mıdem, ne nıbep bin
bı tep yad agnıgab.

17 Ned nıbep tap si tap tımel gep gos ak nep
lek, bin bı mıñ wög gep rek mıdıl, ar nıbak nep
gölögipım. Pen kısen, Jisas mınım tep ak nıñıl,
pis nep nıñ dıpım. Nıg gıpım ak, yad God nop
tep agebin.

18 God ne gek, nıbi tap si tap tımel mok okok
mıdıl, anı dıl, God mıñ wög gep bin bı rek mıdıl,
ne ageb rek gi tep gıpım.

19 Pen nıbi ke kılıs ma mıdebım rek, mınım
agnıg gebin aul, yad mıseñ nep agen nıñ tep
gınımel, agıl, mıseñ nep agnıgain.

Ned nıbi gos tımel yıb nıñıl, mıñ wög gep bin
bı rek mıdıl, mıb goñ nıñ tob nıbi okok tap si
tap tımel yıb gi damıl, gi tımel yıb nep göligipım.
Pen mıñi gos tep yıb nıñıl, mıñ wög gep bin bı rek
mıdıl, mıb goñ nıñ tob nıbi okok God mınım ageb
rek nep gi damıl, komıñ tep nep mıdenıgabım.

20 Ned tap si tap tımel gep mıñ wög gep bin bı
rek mıdeligipım ak, God mınım ageb ar ak nıbep
kod mıdekl, mok ne okok ma mıdeligipım.

21 Pen ned gi tımel göligipım nıbak, mıñi nıñıl
agnıgabım, “Per nıg gi tımel goligipın ak, nabıñ
gi. Nıg gił tap tep alap ma dıpın,” agnıgabım.
Bin bı nıg gıpıal okok kımnıg gebal.

22 Pen mıñi God ne gek, nıbi tap si tap tımel mok
okok mıdıl, anı dıl, God mıñ wög gep bin bı rek
mıdıl, God nıñek tep gınıgab ar ak nep gił, komıñ
per mıdep magıl ak dıniğabım.

23 Tap si tap t̄imel gep ar ak gī damıl, saj d̄il k̄imnigabın; pen Bī Kib c̄in Jisas Krais eip jīm n̄il m̄idenigabın ak, God c̄inop komīn per m̄idep magīl ak yokop n̄inigab.

7

Krais mīb goj ne m̄idebim rek, ne eip k̄imbek

1 Nībi ai mam lo m̄inim n̄ip̄im okok. Nībi n̄ip̄im, bin bī komīn m̄idebal okok nep lo m̄inim k̄isen ḡinigal; k̄imenigal, m̄iker k̄rop ognap ma m̄idenigab.

2 M̄inim alap bak okok rek alap m̄ideb. Lo m̄inim alap agīp, bī ne m̄idenigab, bin ne n̄igm̄il eip m̄idenim̄in; pen n̄igm̄il k̄imnigab ak, lo nībak k̄ir ḡinigab.

3 Bin ak n̄igm̄il m̄idek n̄īnlig gī, am bī k̄isen nīb alap n̄īnl denigab ak, nop agnigal, “Lo m̄inim t̄ib jūl, nak bī si dep bin,” agnigal. Pen n̄igm̄il k̄imek, am bī k̄isen nīb n̄īnl denigab ak, m̄inim ma m̄ideb. “Lo m̄inim t̄ib jūl, nak bī si dep bin,” agīl, ma agnigal.

4 Pen ai mam s̄ikop. Nīb aknīb rek nep, nībi Krais mīb goj ne m̄idebim okok, ne eip k̄imbek rek, lo m̄inim dī c̄icī lolīgīp̄im ak k̄irig ḡipek n̄īnl Bī alap nībep dinigab. Bī s̄injak k̄imil warikak Bī ak nībep dek, nībi God nop tep ḡinimīn ar ak nep ḡinigabim.

5 Ned pen Krais c̄inop ma dak n̄in ak, tap si tap t̄imel gep won ak c̄inop dī c̄icī loligip̄. Lo m̄inim ar ak nep k̄isen ḡin, ag midoligip̄in ak pen gos t̄imel nab c̄in adan̄ pag ȳkek, mab s̄ilek nīb

kimeb magıl ak misen lek, mid tep ma goligipin.
God eip midojin rek ma lak.

6 Pen miñi Krais eip kimbın rek, lo minim
cınop nag rek lıl dı cıçı loligip ak pak ulek lıl me,
Juda lo minim nu kıl tiklak ar ak niñil ma gipin;
God Kaun gos ñeb ar ak nep niñil gipin.

*Lo middeb rek, tap si tap timel gipin ak misen
nipin*

7 Nib ak, cın tari agin? God lo minim agek aglak
ak, minim timel ageb, agjin aka? Mer yib! Aknib
rek ma agin.

Lo ma midobkop, yad tap si tap timel titi rek
middeb ak ma nipnep. Lo minim ar alap nu kıl
tikil aglak, “Bin bi ognap tap kiri okok tap yad
rek midebkop, agil, gos ak ma niñnimib,” aglak.
Nib ak me, yad nipin, bin bi ognap tap kiri okok
tap yad rek midebkop, ag gos niñenigain ak, tap
si tap timel ginigain.

8 Nib ak, yad gos nipin, kisen yad tap si tap
timelgil, bin bi ognap tap kiri okok tap yad rek
midebkop, ag gos ak ma niñnigain. Yad nibgil
gos niñoligipin ak pen dai tap si tap timel gep
won ak am gos timid yad lip gi dad amek, bin
bi ognap tap kiri okok konjai yib nep tap yad rek
midebkop, ag gos ak nep niñnek. Pen lo minim
ma midobkop, tap si tap timel gep magil kılıs ma
midobkop, bi bir kimib rek midobkop.

9 Lo minim, ak ginimin, ak ma ginimin, ageb
ak, yad ned ma niñoligipin. Yad niggil komin
midenek. Pen lo minim ak apek, tap si tap timel
gep magil ak, bi komin mideb rek lıl, kılıs dil yip
lip gi dad amek, kimnek.

10 God lo mİNİM ñak ak, cİNop kanIB per mİdep ak yobkop pen yİp kİmeb magİl nep ñak.

11 Nİb ak, yad gos nİpİN, kİsen yad tap si tap tİmel gİl, bin bİ ognap tap kİri okok tap yad rek mİdebkop, ag gos ak ma nİññİgİn. Yad nİbgİl gos nİñjölİgİpİN ak pen, dai tap si tap tİmel gep magİl ak am gos tİmİd yad lİp gİ dad amek, bin bİ ognap tap kİri okok tap yad rek mİdebkop, ag gos nİñjnek. Tap si tap tİmel gep magİl ak, God lo mİNİM agak ak nep dİl, yİp ñag pak lak.

12 Nİb ak, cİN nİpİN, God lo mİNİM ak sİN mİdeb. CİN nİpİN, "Bin bİ ognap tap kİri okok tap yad rek mİdobkop, ag gos ak ma nİññİMİb," lo mİNİM nİbak, God ne ke mİNİM kİlİs agak ak, sİN nep, yİpİd gİl nep, tep nep mİdeb.

13 God lo tep nİbak yİp ñag pak lek kİmnek aka tari? Ak mer! God lo mİNİM tep ak agek nİpİN rek, mİker kİb nİbak ma dİNİgabİN. Tap si tap tİmel gİpİN rek, mİker kİb nİbak dİNİgabİN. Pen ne cİNop lo mİNİM agak nİbak, gos alap ke nİñjİl ma agak; tap si tap tİmel gep magİl ak gac kİb yİb mİdeb ak nİññİMEL, agİl, lo mİNİM agak. Nİb ak, God lo mİNİM ak agel nİpİN rek, ma kİmnek; tap si tap tİmel gep magİl ak, lo mİNİM tep nİbak dİl, yİp ñag pak lek kİmnek.

Tap ma gİn ag gos nİpİN tap okok nep gİpİN

14 CİN nİpİN, lo mİNİM ak, God gos ñek ñu kİl tİklak. Nİbak pen yad bİ nep mİdebin; yad mİñ wög gep bİ rek mİdİl, cİbur gos tİmİd yad ak per ameb tap si tap tİmel gep mİñ ar ak.

15 Nİb ak me, tap tep gİNİM, ag gos nİpİN ar ak ma gİpİN; yad tap si tap tİmel gep mİñ ar ak, yad

magıl nı̄bak mılı̄k kal nı̄pin ak, yad nı̄g ma gı̄nım, ag gos nı̄pin ar ak nep gı̄pin. Pen tari gı̄nı̄g nı̄g gı̄pin ak ma nı̄pin.

¹⁶ Yad gı̄ tı̄mel ma gı̄nım, ag gos nı̄pin ar ak nep gı̄pin rek, yad nı̄pin, gos magıl yad abe God lo mı̄nım ak abe adı̄p adı̄p rek mı̄debe.

¹⁷ Mı̄ñi yad ke tap tı̄mel ma gı̄pin ak me. Yad ke tı̄mel gı̄nım, agıl, ma gı̄pin; tap si tap tı̄mel gep magıl ak gos cı̄bur mı̄dmagıl yad nab adanı̄ mı̄debe ak nep gı̄p.

¹⁸ Yad nı̄pin, yad bı̄ nep mı̄debin rek, mı̄dmagıl acı̄r nab yad adanı̄ mı̄d tep ma gı̄p. Gos cı̄bur mı̄dmagıl yad gos tep ñek, tap tep alap ma gı̄nı̄gain. Gos magıl yad ak, gı̄ tep gı̄nım agıl nı̄pin ak pen yad gı̄nım rek ma lı̄p.

¹⁹ Nı̄g gek me, gı̄ tep gı̄nım, ag gos nı̄pin ar ak ma gı̄pin; gı̄ tı̄mel ma gı̄nım, ag gos nı̄pin ar ak nep per gen ameb.

²⁰ Nı̄b ak, yad gı̄ tı̄mel ma gı̄nım, ag gos nı̄pin ar ak nep gı̄pin rek, yad ke tap tı̄mel ma gı̄pin. Tap si tap tı̄mel gep magıl ak gos cı̄bur mı̄dmagıl yad nab adanı̄ mı̄debe ak nep gek gek geb nı̄ñıl gı̄pin.

²¹ Nı̄b ak, yad nı̄pin, yad gı̄ tep gı̄nım ag gos nı̄pin ak pen per gı̄ tı̄mel gı̄nım rek lı̄p.

²²⁻²³ Gos yad ak God lo ñak ak mı̄ñ mı̄ñ yı̄b gı̄pin ak pen gos cı̄bur mı̄dmagıl yad nab adanı̄ aknı̄b ke gıl, gos magıl yad ak eip pen pen gek, tap si tap tı̄mel gep magıl ak mı̄b goñ yad nab okok mı̄dił, yı̄p dı̄ cı̄cı̄ lek, yad bı̄ nagı̄man rek mı̄debin.

²⁴ Yad mı̄ñ mı̄ñ ma gı̄pin; bı̄ yı̄m gep rek mı̄debin. Gos cı̄bur mı̄dmagıl yad ak yı̄p ñag pak lı̄nı̄g geb; bı̄ an yı̄p dı̄ komı̄ñ yoknı̄gab?

25 Bi Kib cın Jisas Krais nep! God nop tep agebin!

Pen minim agebin aul, niqgil middeb: gos yad ak God nop miñ wög gep bi rek middebin ak pen midmagil acir nab yad adan siŋak, tap si tap timel gep magil ak miñ wög gep bi rek middebin.

8

God Kaun cın eip midenigab ak, cın tige bin bi rek midenigabin

1-2 Pen cın Krais Jisas eip jím ñil midobin ak, Krais Jisas ne kimek, God Kaun komiq magil ñib ak ne cınop di komiq yokek, cın miñi tap si tap timel gep magil ak abe, kimeb magil ak abe, krop miñ wög gep bin bi rek ma midobin. Ñib ak, God cınop minim kib ma agnigab.

3 Pen bin bi tep ma midobin rek, God lo ar ak gi damil, mid tep gjin rek ma lek, God Ñi ne ke ak ag yokek, bi yib miñ gon ciбур midmagil cın aknib rek lìl, owak. Ne kimil tap si tap timel gep magil ak pis nep gi ke yokan, agil, God ne Ñi ne ke tap sobok gep rek yokil, tap si tap timel gep magil ak bin bi midmagil acir nab kiri adan middeb ak, minim kib agil, dai juip agak.

4 God niq gak ak, cın gos timel midmagil acir nab cın eyan niñowip ar ak kiriq gil, God Kaun gos ñeb ar ak gi damil, lo minim yad ageb rek gi tep ginimel, ag gos niñil gak.

5 Bin bi gos timel midmagil acir nab kiri eyan niñapek, ar niñbak nep gel ameb okok, ciбур midmagil kiri tari gos giip ar ak nep gos nipal.

Pen bin bi God Kaun kırop gos ñek gel ameb okok,
God Kaun tari gos gip ar ak nep gos nıpal.

6 Bin bi cıbur mıdmagil kıri tari gos gip ar
ak nep gos nıpal okok, ar nıbak nep tap si tap
tımel gil kımni gal. Pen bin bi God Kaun nop tep
gınigab ar ak nep gos nıpal okok, ar nıbak nep
gi tep gil, God eip jım ñil komin mıdil, mıd tep
gınigal.

7 Bin bi cıbur mıdmagil kıri tari gos gip ar ak
nep gos nıpal okok, gos magil kıri God nop kaual
maual rek mıdebel. Gos magil kıri God lo ne ma
nınijip; God lo ne nınjinimijrek ma lip.

8 Bin bi gos tımel mıdmagil acir nab kıri eyan
nıb apek, ar nıbak gel ameb bin bi okok, God nop
tep gınimej ar ak gınimejrek ma lip.

9 Pen nıbi bin bi God Kaun nıbep nab adan
mıdebel okok, gos tımel mıdmagil acir nab nıbi
eyan nıb apek, ar nıbak ma gipim; God Kaun
nıbep gos ñeb ar ak nep gipim. Bin bi Krais Kaun
ne kırop nab adan ma mıdebel okok, Krais bin bi
ne ma mıdebal.

10 Krais ne nab nıbep adan midenigab ak, tap
si tap tımel gep magil ak gek, mıb gon nıbi
kımni gab; pen Jisas kımek God nıbep nınek, bin
bi tep rek mıdebelim ak rek, Kaun ne gek, kaun
nıbi komin midenigab.

11 God ne gek Jisas warikak ak, Kaun ne nıbep
nab adan mıdebel ak me, God nokim nıbak nep
nıbep ak rek nep gek, Kaun ne nıbep nab adan
mıdebel ak ne mıb gon nıbep komin midep magil
ñinigab.

12 Nıb ak, ai mam sıkop, cin dai alap mıdebel.
Gos tımel mıdmagil acir nab cin adan pilis gi ñek

ar nıbak gıl, dai nıbak ma ñıñigabın.

13 Ar nıbak gem amek, kımnıg gebım. Pen God Kaun ak nıbep gıt ñek nıñlıg gıt, nıbi tap si tap tımel gıpım nıbak pıs nep kırıg genıgabım ak, God eip komıñ mıdenıgabım.

14 God Kaun gos ñek nıñlıg gıt ajpal bin bı okok, God ñı̄t pai ne mıdebal.

15-16 Kaun nıbi dıpım ak, nıbep lıp gıt dad amek, nıbi ned pırıkölgıpım rek kauyan pırıkil, mıñ wög gep bin bı rek ma mıdenıgabım. Kaun nıbi dıpım ak, ne gek, God ñı̄t pai ne mıdebal. Nıb ak nıñıl cın nop “Aba! Bapı!” apıñ.

17 Ñı̄t pai ne mıdobın ak me, tap tep tari tari ñı̄t pai ne ñıñigab ak, cın dıñıgabın. Pen Krais nop ag juıl gıt tımel gılak rek, cınop ak rek nep gıt tımel gel, ma pırıknıgabın ak, God Krais nop dı̄t tep gak rek, cınop ak rek nep dı̄t tep gınıgab.

Kisen mıd tep gınıgabın

18 Gos yad nıpin, cın Krais nop cıg mıdıl, mıker ognap gek, koslam mıdenıgabın ak, ak tap sıkol. Kisen God ne tap tep yıb cınop ñek, ne eip mıd tep gınıgabın ak, ak tap kıb.

19 God tap tari tari gıt lak okok magılseк mıñi mıd tep gınımınj rek ma lıp. Tap okok magılseк kod mıdekl, God ne ñı̄t pai ne mıseñ dıñıgab ñıñ ak nep, ne gek, tap nıb okok kauyan mıd tep gınıgab.

20-21 Gıp nıbak, God bırarık nep nıñebir gınıgab agak rek nep gıp. Pen God bırarık ped okok nıñak, ñı̄t pai yad mıseñ dıñıgain ñıñ ak, yad gen, ñı̄t pai yad mıñ mıñ gıl mıd tep yıb gınıgal rek, tap magılseк gıt lınek okok ak rek nep, ma pıyam gıt yapıł, mıñ mıñ gıl mıd tep yıb gınıgab.

Pen tap gi lak ni'b okok, ned mid tep ma ginigab. Pen cinop gek, ni pai ne ke yi'b midil ne eip mid tep ginigabin ni'n ak nep me, kauyan gek tap ni'b okok mid tep ginigab.

22 Cin nipi'n, tap God gi lak ni'b okok magilsek mid tep ginig geb ak pen birarik nep miker gek, bin ni pai tikenig gel yur gip rek ak goligip.

23 Pen cin abe miker nibak mideb. Kisen krop pis nep dini'gain, agil, God ne Kaun ak ned nep ag yokek apil cinop nab adan mideb ak, pen ni'n akal rek cinop ni pai ne ke yipid gi'l yi'b misen dek, cin mi'b gon kisen ni'b ulek lin, agil, midmagil cin nab adan miker nibak gek ni'nlig gi, lim dai ar wagin aul kod midobin.

24 God tap kisen misen linigab agak minim ak ni'n don, cinop dak. Pen tap tari tari kisen misen linigab ak magilsek bir nippnop, mi'ni gos sek midil ni'n kisen ak ma kod midobnop. Tap bir nopal ak ma kod midenigal.

25 Pen, tap kisen misen linigab, ag gos ak ni'nl me, yirik gek ni'nlig gi ma kod midobin; gos sek kod midobin.

26 Bin bi kili's ma midobin rek, Kaun cinop gi ni'nlig gi mideb. Cin God nop sobok gin agebin ak pen titi gi'l God nop sobok ginigabin ak ma nipi'n. Pen Kaun cinop tau sak li'l, God nop sobok gili'g gi mideb. Minim bin bi ni'neb rek mer; kadkad minim li'l sobok gili'g gi mideb.

27 God pen gos cin magilsek ni'nlip; ne Kaun gos ne ak abe ni'nlip. Kaun ne cinop Krais Jisas bin bi ne miker dil, God nop agek, ageb rek ginigab. Kaun ne God nop sobok gili'g gi mideb ak, God

gİNİM, ag gos nİñiP ar ak nep sobok gİlİg gİ mİdeb.

28 CİN nİpİN, God nop mİdmagıl lİpİN bin bİ okok, God ne cİNop kod mİdek nİñlİg gİ, tap ognap ke ma gİNİgab; mİd tep gİNİgabİN ar ak nep cİNop gİNİgab. God ne bİrarık ped okok gos nİñiL agak rek, cİNop, “Nİbi yİp onİMİb,” agak.

29 Pen ar nİbak nep, God bin bİ ned nİñak okok, “Yad gen, kİri Nİ yad mİdeb rek lİl, nİnai nİmam kİsen ne koñai yİb mİdenİgal,” agak.

30 Nİb ak, bin bİ Nİ yad rek mİdenİgal, agak bin bİ okok, kİrop, “Yİp onİMİb,” agak. Bin bİ, yİp onİMİb, agak bin bİ okok, kİrop bin bİ asİñ ma mİdeb agak. Bin bİ kİrop asİñ ma mİdeb agak okok, Nİ yad melİk tep sek mİdeb rek, kİri ak rek nep mİdenİgal, agak.

Krais cİNop mİdmagıl lİl kod mİd tep gİp

31 Pen God ne cİNop nİg gİl dİ tep gİp ak, bİ an cİNop gİ tİmel gİNİgab? Bİ alap cİNop gİ tİmel gİNİMİñ rek ma lİp, mer yİb!

32 God ne ma pİrİkİl, Nİ ne ke ak cİNop nen agİl ag yokek apİl kİmak ak tap kİb yİb. Pen God cİNop nİg gak ak me, ne cİNop dİ tep gİl, tap tep tep nep cİNop ak rek nep nİnİgab.

33 Pen God ne cİNop ag lİp rek, bİ an cİNop mİNİM kİb agnİgab? God ne ke gek asİñ ma mİdeb rek mİdobİN ak, mİNİM ma mİdeb, agak.

34 Nİb ak, bİ an cİNop mİNİM kİb agnİgab? Bİ alap nİb agnİMİñ rek ma lİp. Krais Jisas cİNop nen agİl, kİmİl warİkİl, am God nİnmagıl yİpİd pİs ken ar ne mİdİl, cİNop nen agİl, Nap nop sobok gİlİg gİ mİdeb.

35 Krais c̄inop m̄idmagil yib l̄ip ak me, b̄i an
nop mer agil c̄inop t̄ig asik ke linigab? Tap alap
ke misen l̄il, c̄inop t̄ig asik ke linim̄in rek ma l̄ip.
C̄inop mīker ognap ḡinigab aka,
koslam m̄idenigabin aka,
yuan kib lenigab aka,
walij ma m̄idenigab aka,
gos par nīnjigabina aka
b̄i ognap c̄inop, Krais eip m̄idebal, agil,
c̄inop gī timel ḡinigal aka,
ñag pak linigal aka,
tap tari ḡinigab,
Krais eip j̄im ñil nep m̄idonigabin.

36 Minim n̄ibak rek God Minim nu k̄il tikil aglak,
“Nep eip m̄idobin rek, per c̄inop nīnjl,
kaj sipsip rek ñag pak lin, ag gos nīpal,”
aglak.

37 N̄ib ak, kimeb rek nab ak m̄idobin ak pen c̄in
bi c̄inop m̄idmagil l̄il kimak ak Krais eip m̄idil,
tep gek nīnjig gī nep m̄idil, tap n̄ib okok ma
piriknigabin.

38 Ar n̄ibak yad nīpin, kimnigabin aka komiñ
m̄idenigabin, God c̄inop m̄idmagil lī nep
m̄idenigab nīnjl tap alap c̄inop t̄ig asik ke
linim̄in rek ma l̄ip. God ejol ne okok, tap k̄ilis
sek seb kab ar alan m̄ideb okok, tap kal timel
okok, tap miñni m̄ideb okok, tap k̄isen m̄idenigab
okok,

39 tap ar okpel m̄ideb okok, tap mok okpi m̄ideb
okok, tap tari tari m̄ideb okok magilsek, tap alap
c̄inop t̄ig asik ke linim̄in rek ma l̄ip. Bi Kib c̄in
Krais Jisas m̄ideb rek, God c̄inop m̄idmagil l̄ilg
gī nep m̄idenigab.

9

God gos ne ke nijil Isrel kai krop dinig gak

¹ MİNİM agebin nıbaul, yad Krais bı ne midebin rek, esek ma agebin. Kaun Sıñ ak gos magıl yad ageb, mİNİM ageban nıbak mİNİM nİNJİD ageban, ageb.

²⁻³ Pen ai mam sıkop. Isrel bin bı ognap Krais nop ma dıpal okok kisen mİNİM kıb nİNJİL yur kıb DINİGAL ak, yıp yımış yıb gıp. Nıb ak, yad gos par yıb nıpin. MİDMAGİL yad per yur kıb yıb gıp. Yad nİNJİD nep agebin, kanıb mİDOBKP, yad ai mam yad okok krop nen agıl yur den, kiri pen komıñ amblap.

⁴ Pen tari: God Isrel kai nep kiri nı̄ pai yad mİDELAN, agıl, melik tep ne krop nep yomıl, yad nı̄bep aknıb gİNİGAIN, agıl, mİNİM kılıç nİNJİD krop nep ag nı̄l, lo mİNİM ne ak krop nep ag nı̄l, kiri titi gıl God sobok gep karıp ak yıpıd gıl sobok gİNİMEL mİNİM ak krop nep ag nı̄l, yad titi gıl bin bı krop dı̄ tep gİNİM, mİNİM tep ak krop nep ag nı̄ak.

⁵ Isrel bin bı nı̄sed acık kiri Ebrahim, Aisak, Jekop bı̄ okok me. Ebrahim, Aisak, Jekop nı̄ pai tı̄kel, tı̄k dam dapıl gı̄ damıl, Isrel bin bı̄ krop tı̄k dolak. Kığın nokım ak nep tı̄k dam dapıl gı̄ damıl, Krais nop bı̄ yıb tı̄k dolak. Krais ne ke God mİDİL, bin bı̄ magılsek kod mİDEB. Kiri magılsek yıb ne ak per agel ar amnañ.

⁶ God MİNİM agak ak, agak rek nep gak. Isrel nı̄ pai tı̄kel, tı̄k dam dapıl gı̄ damıl, tı̄k dolak okok ognap Isrel bin bı̄ yıpıd gıl ma mİDEBAL.

7 Ebrahim ñī pai t̄kel, t̄k dam dap̄il ḡī dam̄il t̄k dolak okok ognap Ebrahim ñī pai ne ȳpīd ḡil ma m̄idebal. God Ebrahim nop agak, “Aisak ñī pai t̄kn̄igab okok nep ñī pai ar nepe rek m̄iden̄igal,” agak.

8 N̄ib ak, Ebrahim ñī pai t̄kel, t̄k dam dap̄il ḡī dam̄il, t̄k dolak okok ognap God ñī pai ne ma m̄idebal. God m̄in̄im k̄il̄is n̄ij̄id agek Ebrahim ñī pai t̄k don̄igal ñī pai okok nep, k̄iri God ñī pai ne m̄iden̄igal.

9 God Ebrahim nop m̄in̄im k̄il̄is n̄ij̄id n̄ibak aḡil agak, “Ñ̄in yad ag l̄inek ñ̄in ak nep yad ad̄ik ḡī apen, bin nak Sera ñī alap t̄k don̄igab,” agak.

10 Pen ap̄is c̄in Rebeka ñī ne omal b̄ī nok̄im nep t̄kak. B̄ī n̄ibak based c̄in ak Aisak.

11-12 Pen God gos ne ke n̄ij̄ip rek ḡin̄igab. Bin b̄ī an an ag l̄in̄igain agen̄igab ak, ag l̄in̄igab. K̄iri tap tep ognap gen̄igal ak n̄ij̄il ma ag l̄in̄igab. God gos ne ke n̄ij̄ip rek ḡin̄igab. N̄ib akn̄ib rek nep me, ap̄is based c̄in Aisak Rebeka ber mal ñī tam ma t̄krek won ak, God ne Rebeka nop agak, “Ñ̄ī nak ned t̄kn̄igan ak, b̄ī k̄ib rek ma m̄iden̄igab; ne ñī nak k̄isen ak nop wög ḡī n̄in̄igab,” agak. Ñ̄ī kogi nab okok nep m̄iderek non̄im ma t̄k dowak ar ak nep, tap tep tap t̄imel alap gerek n̄ij̄il mer, God gos ne ke n̄ij̄il n̄ib agak.

13 God M̄in̄im dai alap ñu k̄il t̄klak ak, God m̄in̄im aḡil agak, “Yad Jekop nop m̄idmaḡil l̄il d̄ipin pen Iso nop m̄idmaḡil l̄il ma d̄ipin,” agak.

God ne ḡip ak, ȳpīd ḡil nep ḡip

14 N̄ib ak, God ȳpīd ḡil ma ḡip, aḡin? Mer! Ne ȳpīd ḡil nep ḡip.

15 God ne Mosis nop agak,
“Bin bî yîmîg nîñnîgain okok kîrop yîmîg
nîñnîgain.

Bin bî mîdmagîl lîl dî tep gînîgain okok
kîrop mîdmagîl lîl dî tep gînîgain,” agak.

16 Nîb ak nîpîn, cîni ke kîlis gîl gîpîn ak nîñjîl
cînop ma dînîgab; cîni ke kîlis gîl gos sek
mîdobîn ak nîñjîl cînop ma dînîgab. Ne ke yîmîg
nîñnîgab bin bî okok nep dînîgab.

17 God Mînîm dai alap ñu kîl tîklak ak, God
mînîm ağıl Pero nop agak, “Yad gos nîñjen, bin
bî karîp lîm tîgon tîgon mîdebal okok magîlsekk
nîñnîgal, nak kin Ijip nîb ak bî kîb bî kîlis yîb
pen yad God gen nak bî yokop rek mîdenîgan.
Nîg genîgab, kîri nîñjîl, mînîm nîbak ag amîl apîl
gîl yîb yad ak agel karîp lîm tîgon tîgon magîlsekk
amnîgab. Ar nîbak nep yad ke gen, nak Ijip kin
mîdeban,” agak.

18 Nîb ak nîpîn, God gos ne ke nîñjîp rek, bin
bî ognap yîmîg nîñnîgab pen bin bî ognap kîrop
nîñebir gek, gos tîmel kîri nîpal ak kîdîl amnîgab.

19 Nîbi ognap God gîp nîbak rek nîñjîl
agnîgabîm, “God ne nep gek, gos nîbi ak kîdîl
amîb ak, tari gînîg pen, mîd tep ma gîpîm, ağıl,
cînop mînîm kîb agnîgab? God ne ke, ‘Tap nîb
okok gînîgab,’ agnîgab ak, bî an ne pen, ‘Tap
okok ma gînîgab,’ agnîgab?” agnîgabîm.

20 Nîb agnîgabîm ak pen nîbi bî kîb an rek
mîdîl, God mînîm ne ak dai dînîgabîm?

Ar nîbak rek, God Mînîm ak bî nak Aisaia ñu
kîl tîkil agak, “Bî alap lîm dîl, tin cög alap gek,
‘Yîp tari gînîg nîg gîl gîpan,’ ağıl pen ma agnîgab.
Mer yîb!” agak.

21 Bi tin cög gìnig geb bi ak, ne gos ne ke niñip rek gìnigab. Lím bad nokim alap tig gi rik dapił, tin tep tep ñin nokim nokim dagilep alap gi lìl, tin yokop per per dagilep alap gi lìl, gìnigab. Ak mìnım ma mideb; gos ne ke.

22-23 Niñ akniñ rek me, God giñ. Ne bin bi giñ timel giñ midebal okok niñek, yırıñk yib gek, krop ñag pak lñiminiñ rek lip ak pen, ne milik sek mideb ak niñil kılıs ne mideb ak niñlan, agıl, krop kasek niñ ma giñ. God birarık ped okok gos ne ke niñil agak, bin bi yimig niñil di tep gìnigain bin bi okok melik tep yad ak niñnimel, agak. Niñ ak, bin bi niñ okok melik tep yad ak niñnimel, agıl, ne bin bi giñ timel giñ midebal okok gek, gos cibur timel kiri ak kidel amib.

24 Bin bi yimig niñil di tep gìnigain, agak mìnım ak, cınop Juda bin bi abe, Juda bin bi mer okok abe, agak.

25 Mìnım ar niñbak rek, God mìnım agak ognap bi nak Hosea God Mìnım dai alap ñu kıl tikil agak,

“Bin bi yad ma midegipal okok,
krop ‘bin bi yad’ agnigain.

Pen bin bi midmagıl ma lölögipin okok,
krop ‘bin bi midmagıl yad’ agnigain.

Pen Hosea God Mìnım dai alap sek ñu kıl tikil agak,

26 Ned ‘Bin bi yad ma midebim,’ agnek ak,
karip lim nokim niñbak nep krop

‘God per komiñ mideb ñi pai ne,’ agnigain,”
agak.

27 Pen God Mìnım dai alap, bi God mìnım agep Aisaia mìnım bleble gił ageb,

“Isrel kai kab kılıp ñig gol okok mideb rek
 konjai nep midenigal ak pen
 Bi Kib ne yokop s̄kol bad alap nep
 di komiñ yokenigab.

²⁸ Tari ḡinig: Bi Kib ne kasek nep
 bin bi l̄m dai ar wagin aul midebal okok
 magilsek minim kib agil
 pis nep pen n̄inigab,” agak.

²⁹ Ḡinigab nibak, Aisaia ne ned God Minim dai
 alap nu kıl tikil agak,
 “Bi Kib ke kiliç sek mideb ak,
 cinop ni pai yokop bad alap nep ma kirig
 gīpkop;

Sodom Gomora bin bi kirop gak rek ak,
 cinop gīpkop,” agak.

*Isrel kai abe Jisas minim tep ak niñ dilan; kanib
 tam nokim ak nep mideb*

³⁰ Nib ak, niñim! Juda bin bi mer okok, ned,
 mid tep gīl God eip jim niñ midojin agil gos ak
 ma niñlak ak, pen miñi Jisas minim tep ak niñ
 del, God kirop astiñ ma mideb agek, ne eip jim niñ
 midebal.

³¹ Pen Isrel bin bi ned God lo minim ak dil, agip
 agip rek gin, aglak ak pen miñi ne eip jim niñ ma
 midebal.

³² Pen tari, God nop niñ dil mer, cin ke ar ognap
 gīl, ne eip jim niñ midenigabin, agil, God ne kab
 tep lak ar ak amniñ agel niñlig gī, tob kiri kab ar
 nibak li yokek ap yap pakpal.

³³ Minim nibak rek, Aisaia ne God minim agak
 rek nu kıl tikil agak,

“Niñim! Yad taun kib Saion kab alap len,

bin bî tob kiri kab ar nîbak lî yokek ap yap
pakanigal;
pen bin bî nop nîñ dînigal okok,
God nop nîñil nabîñ ma dînigal,” agak.

10

*Isrel bin bî, cîn ke lo mînîm ar nîbak kîsen gîn,
agîl gî damîl ap yap paklak*

¹ Mîdemam yad okok. Gos kîlis yîp owîp ak,
God bin bî yad Isrel kai kîrop dî komîñ yoknîmîñ,
agîl, nop per nep sobok gîlig gî mîdebin.

² Yad kiri gîpal rek nîñil nîpin, cîn God bin bî
ne mîdojin, agîl, kîlis yîb gîpal ak pen gos nîñ tep
gîl ma gîpal.

³ “Krais kîmak rek, God cînop, ‘Bin bî asîñ ma
mîdeb yad,’ agnîgab,” agîl gos ak nîplap ak pen
ar nîbak nîñ tep ma gîl, gos kiri ke ar ak nep nîñil
aglak, “Cîn lo ar ak gon amenîgab ak, God bin bî
tep ne mîdonîgabîn,” aglak. Nîb ak, lo mînîm
ar nîbak kîsen gîn, agîl gî damîl, kîsen ap yap
paklak.

⁴ Krais gak nîbak, mîñi lo ak kîr gîp. Nîb ak me,
bin bî an an Jisas mînîm tep ak nîñ dînigal okok,
God kîrop magîlsekk, bin bî asîñ ma mîdeb yad,
agnîgab.

*Bin bî karîp lîm tîgoñ tîgoñ magîlsekk komîñ
amnîmel rek lîp*

⁵ God Mînîm ak, Mosîs mînîm ognap ñu kîl
tîkîl, lo mînîm dîl asîñ ma mîdeb rek mîdenîgal
mînîm ar ak agîl, Isrel kai kîrop agak, “Lo mînîm
ak dîl, ageb rek nep gîl me, komîñ amnîgabîm,”
agak.

6 God MİNİM ak, Mosis mİNİM ognap ñu kıl tİKİL, Krais nop nİñ dİl asIN ma mİDEB rek mİDENİGAL mİNİM ar ak agİL, Isrel kai kİROP agak, “NİBI, ‘Bİ an ar alan amNIgab?’ ma agNImİB,” agak. (MİNİM agak ak wagın ak me, kİRI am seb kab ar alan sİNjAK nİB Krais nop poñ dİl ma donİgal.)

7 NİB aknİB rek nep, “NİBI, ‘Bİ an cİP kaun karİP mİDEB mok okpi amNIgab?’ ma agNImİB,” agak. (MİNİM agak ak wagın ak me, kİRI am cİP kaun karİP mİDEB mok okpi nİB Krais nop poñ dİl ma donİgal.)

8 Pen God MİNİM dai nİbak, Mosis mİNİM ar ognap tari tari ñu kıl tİKİL Isrel kai kİROP agak. Ne agak, “MİNİM magİL nİbak par okok ma mİDEB. MİNİM magİL nİbak mİDMagİL nab kİRI adañ mİDEB per apİM ar ak nep,” agak. Mosis ne Jisas mİNİM tep, mİNİM nİñ dep nİbak nep agak. MİNİM tep nİñ dep nİbak nep cİN per nep ag ñİbİN me ak.

9 NİB ak, God gek Jisas warIKİP, agİL gos ak nİñ mİDİL, “Jisas ne Bİ KİB yad,” mİSEN agNIgABİM ak, God nİBEP bin bİ asIN ma mİDEB yad, agİL, nİBEP dİ komİñ yokNIgab.

10 Pen tari, nİbi gos mİDMagİL nab nİbi adañ mİNİM tep ne nİñ dİNİgABİM ak, God nİBEP bin bİ asIN ma mİDEB yad agNIgab. Meg mİGAN nİbi mİNİM tep nİbak agİL, bin bİ okok mİSEN ag ñİNİgABİM ak, God nİBEP dİ komİñ yokNIgab.

11 Ar nİbak rek, Aisaia ne God MİNİM dai alap ñu kıl tİKİL agak, “Bin bİ nop nİñ dİNİGAL okok, God nop nİñYL nabİñ ma dİNİGAL,” agak.

12 Juda bin bİ okok, Juda bin bİ mer okok, ke ke

ma midebal. Bi Kib ne bin bi okok nib okok nib magilsek Bi Kib nokim nep mideb. Bin bi okok nib okok nib an an nop sobok ginigal okok, krop di tep yib ginigab.

¹³ Ar nibak nep, bi nak Joel, God Minim dai alap nu kil tikil agak, "Bin bi an an Bi Kib nop, yip di komin yokan, agil ag ninel, krop di komin yoknigab," agak.

¹⁴ Pen kiri Bi Kib nop ma nin dinigal ak, kiri nop titi gil sobok ginigal? Pen kiri Jisas minim tep ak peyig ma ninigal ak, kiri titi gil minim tep nibak nin dinigal? Pen bin bi ognap apil Jisas minim tep ar ak ma ag ninigal ak, kiri titi gil minim nibak peyig ninigal?

¹⁵ Pen bin bi Krais Jisas nin dipal okok krop ma ag yoknigal ak, kiri titi gil amnigal? Ar nibak nep, Aisaia ne God Minim dai alap nu kil tikil agak, "Bin bi minim tep dopal okok, kiri git tep yib gipal," agak.

¹⁶ Pen Isrel bin bi Krais Jisas minim tep ak ninjak okok ognap ma nin dylak. Minim ar nibak nep, Aisaia ne God Minim dai alap nu kil tikil agak, "Yad minim tep nak ak krop ag nibin pen bi an nin dip?" agak.

¹⁷ Nib ak, bin bi ognap God minim ag nel, bin bi ninjil minim nibak nin dinigal. Pen God minim ag nel, nin dinigal ak, Krais minim tep me ak.

¹⁸ Pen Isrel kai minim nibak ma ninjak aka tari? Mer yib! Ninjak. Kiri ned ninjak ak me, Depid ne God Minim dai alap nu kil tikil agak, "Kiri karip lim tigoj tigoj magilsek amil, minim nibak ag nibal; kiri minim ag nel,

karıp lım okok tıgonj tıgonj magılsek yıb
amıb,” agak.

19 Pen yad ag niñeb alap sek mideb: Isrel kai
mınım nıbak niñıl wagın ak ma niñlak aka tari?
Mer yıb! Wagın ak niñlak. Mosis ne God mınım
agak ak dıl, God Mınım dai alap ñu kıl tıkıl agak,
“Yad bin bı saköl sek mıgan ognap kırop dıl, dı
tep gen,

nıbi Isrel bin bı kırop mılık kal niñıl,
God cınop rek nıb ma gıp, agıl niñnígabım,”
agak.

20 Aisaia ne God mınım agak ak dıl, God Mınım
dai alap ñu kıl tıkıl misenj yıb agıl agak,
“Bin bı yıp niñin agıl ma pıyo nıpal okok
yıp pıyo nıpal;
kıri yıp niñin agıl ma ag nıpal

pen yad ke kırop misenj len yıp nıpal,” agak.

21 Pen Isrel gıpal rek, Aisaia ne God mınım agak
ak dıl, God Mınım dai alap ñu kıl tıkıl agak,
“Yad per bı niñeb kıri rek mıdıl,
‘Yıp owım!’ apin pen yıp ma opal.

Kıri aleb aleb ñıl,
gos kıri ke nıpal rek nep gıpal,” agak.

11

God Isrel bin bı kırop pıs nep ma kırıg gıp

1 Nıb ak, yad ag niñeb alap mideb: God Isrel
bin bı okok kırop pıs nep ma kırıg gıp aka? Mer
yıb! Kırop pıs nep ma kırıg gıp. Yad Pol ak rek
nep Isrel nıb bı alap. Ebrahim tıkek, tık damıl,
Benjamin nop tıklak; Benjamin pen tık dam dapıl
gak wagın ak, yad midebin.

² Pen God bin bî bîrarîk nep nîñîl, bin bî yad mîdenîmel, ag gos nîñâk bin bî okok kîrop ma kîrig gîp. Kîri bî Ilaija nop kesim dîl God Mînîm ñu kîl tîklak ak bîr nîpîm. Ilaija God nop sobok gîl agak,

³ “Isrel bin bî okok magîlsek nep kîrig gîl, bî mînîm nak agep okok kîrop ñag pak lîl, kab kînañ gîl tap pak nep sobok gep kab okok, pag jîsîpîk masîpîk gî yokpal. Yad ausek nep mîdebin ak pen yîp ak rek nep, ñag pak lîn, agîl, yîk dad ajebal,” agak.

⁴ Agek, God nop pen agak, “Bî yad koñai yîb nep sepen tausan rek (7,000) mîdebal okok, Bal god tom ak nop, ‘Bî kîb cîn,’ agîl, nop ma sobok gîpal,” agak.

⁵ Nîb ak rek, God bin bî yîmîg yîb gîp ak me, ne cînop bin bî Isrel yokop bad alap yîmîg nîñîl ag lek mîdobîn.

⁶ Cînop yîmîg nîñîl dîp nîbak, lo ar ak gonok aka tap ognap ke gonok nîñîl ma dîp. Cînop yokop yîmîg nîñîl dîp ag gos nîpîn ak, pen cîn tap alap ke gon cînop dopkop, cîn nig gos ma nîpnop.

⁷ Bin bî Isrel kîlis yîb gîl pîyo nîñ damîl ma dîlak. God bin bî kîrop dînîgain agîl ag lak bin bî okok nep dîlak. God ne ke gek, bin bî ognap mînîm ne ak nîñîl ma nîñlak.

⁸ Ar nîbak nep, Mosîs God Mînîm dai alap ñu kîl tîkîl agak,

“God ne gek, kîri wîsîn kînîl,
udîn jîk jîk gî mîdelak;
ne gek, kîrop udîn kwoi gek,
udîn ma nîñelak;
ne gek, kîrop saköl ñagek,

mİNİM peyig ma nİjelak;
 nİbak nep mİd damıl,
 mİNİ aknİb rek nep mİdebal,” agak.
⁹ Pen Depid God MİNİM dai alap ñu kİl tİkİl agak,
 “Kiri per tap kİb ñİbal ak,
 kİrop waknan gon rek dİ cİcİ dİNİMİñ.
 AmnİN ag gos nİjnİgal kanİb nİbak pİs nep pİlin
 gİNİMİñ.
 Nİb ak, kiri gİ tİmel gİpal ak, kiri pen
 dİNİMEL.
¹⁰ UdİN kiri kwoi gek udİN ma nİjnİmel.
 Mİker kİb apek per koslam kİd pak dad
 ajenİmel,” agak.

God Juda bin bİ mer okok dİp

¹¹ Pen Isrel kai ap yap pakpal ak, pİs nep ap yap
 ma pakpal. Kiri tap si tap tİmel gİlak rek, God
 kİrop kİRİG gİl, Juda bin bİ mer okok kİrop dİp.
 Dİp nİbak, ‘Isrel kai, ‘Cinop rek nİg gİl ma dİp,’
 agİl nİjlañ,” agİl gİp.

¹² Pen Isrel kai tap si tap tİmel gelak rek, bin bİ
 karİp lİm tİgon tİgon tap tep yİb dİpal. God Isrel
 kai kİRİG gak rek, Juda bin bİ mer okok tap tep yİb
 dİpal. Nİb ak, God bin bİ Isrel dİ komİñ yoknİgab
 ñİN ak, bin bİ ne okok magİlsek tap tep tep yİb
 dİNİgal.

¹³ Yad mİñi nİbep Juda bin bİ mer okok agebin.
 Krais Jisas yİp, “Juda bin bİ mer okok kİrop
 mİNİM tep yad ag ñİNİMİN,” agak ak me, nİbep
 Juda bin bİ mer okok Jisas mİNİM tep ak ag ñİ
 mİden yİp tep gİp.

¹⁴ Pen yad nİbep Jisas mİNİM tep ak ag ñen
 nİpek, bin bİ yad ke Isrel ognap nİjİl, “God kİrop

dip rek c̄inop ma dip,” agil nop apenimel ak, yip
tep yib ḡinigab.

¹⁵ God Isrel kai krop k̄irig gak rek, Juda bin
bi mer okok krop, bin bi yad, agil, dip. Nib
ak, kisen Isrel kai krop dek, cip kimil kauyan
wariknigal ak rek ḡinigab.

¹⁶ Kiri bred dai alap God nop sobok gi ñenigal
ak, bred magil magilsek God tap ne. Kiri agnigal,
“Mab olip wagin ak God mab wagin ne,” agnigal
ak, tam l̄il lek pak kid kid amnigab ak abe God
tap ne.

¹⁷ Pen God ne mab olip lek kid ned nib okok
sak yokil, nibep olip lek be okok nib rek dapil jim
ñek, jim nil midebim. Nib ak me, mab olip ned
nib ak komij midil lim epi nib ñig ak dek, lek
kisen nib ak mid tep gip.

¹⁸ Nibi mab lek ned nib ak, lek yokop, agil gos
ak ma niñniñmib. Nibi niñniñmib, nibi mab lek
kisen nib ak ñig dil mab wagin ak ma nibim; mab
wagin epi ñig dil nibep mab lek anek nib.

¹⁹ Nibi agnigabim, “God ne, ‘Olip lek be okok
nib dapil tig jim niñim,’ agil, olip lek ned
nib okok sak yokek, kau nibak dil midobin,”
agnigabim.

²⁰ Minim nibak niñid agnigabim ak pen niñ
tep ḡinimib. Isrel kai Krais nop ma niñ del, krop
k̄irig gak; nibi pen Krais nop niñ dem, nibep
dak. Pen nibi nabij dil, yib nibi ke agem ar ma
amnimiñ.

²¹ Tari ḡinig: God mab olip lek ned nib okok sak
yokak rek, nibep ak rek nep ḡinimij rek lip.

²² God ne bi sain tep yib ak pen ne bi kiliç yib
rek mideb. Bin bi nop krop ḡilak okok krop bi

kılıs rek lıl kırıg gak. Pen nıbep kapkap sain tıkıl, mıdmagıl lıl, dak. Nıbi nıg gıl Krais nop nıñ dılıg gi mıdenıgabım ak, ne nıbep kapkap sain tıkıl, mıdmagıl lılıg gi mıdenıgab. Pen Isrel kai kırop gak rek, cınop ak rek nep gınımınıñ rek lıp, agıl, nıñ tep gınımıñb.

²³ Isrel bin bı nıb okok kisen Krais nop nıñ denıgal ak, God kırop dı pak jım ñınígab. God kırop dı pak jım ñınímınıñ rek lıp.

²⁴ Pen tari, nıbep mab olip lek be okok nıb dapıl, mab olip yımıb pak jım ñek mıdebelim ak, olip lek yıpıd gıl okok kauyañ pak jım ñıníg, pak jım ñınígab.

Kisen Isrel bin bı magılseк kırop dınígab

²⁵ Pen ai mam sıkop. Yıb nıbi ke agem ar amnımınıñ rek lıp. Nıb ak, mınım ned ma nıñolıgıpın alap nıbep agnıg gebin. Isrel bin bı konjai nep mıñi udın kwoi rek mıdebal ak pen per nıg ma gınıgab. God Juda bin bı mer okok kırop dınígain, agıl gos nıñak, bin bı okok magılseк dınígab.

²⁶ Bin bı nıb okok dı sakıl, kisen Isrel bin bı kırop magılseк dı komıñ yoknıgab. Mınım ar nıbak rek, God mınım agak ak dıl God Mınım dai alap ñu kıl tıkıl aglak,

“God agak,

‘Jekop kığın yıp kırıg gılak okok
kırop dı komıñ yoknıgab Bı ak,
taun kıb Saion nıb onıgab.

²⁷ Yad kırop eip mınım kılıs nıñıd agnek rek,
tap si tap tımel gıpal gac ak lıg gi yoknıgain,’
agak,” aglak.

28 Isrel kai Krais ma nıñ dılak rek, kiri God kaual maual ne midebal. Pen nıbi Krais nıñ dıl, mıñ mıñ gılıg gi midebim. Pen God birarık nep Isrel kai nısed açık kiri Ebraham Aisak Jekop bi okok kırop mınım kılıs nıñid agak ak nıñıl, God Isrel kai midmagıl lılıg gi nep mideb.

29 God ne tap tep alap nııl, kisen gos kisen nıb nıñıl, tap tep nıbak ma adık dınígab. Nıb aknıb rek nep, God ne, gınıgain, agıl, mınım kılıs nıñid agenıgab, kisen gos kisen nıb nıñıl, ke ma gınıgab. Mınım agnıgab ak ma kırıg gınıgab. Agnıgab rek nep gınıgab.

30 Nıbi ned God mınım agak ak dı yokölögipim pen kisen Isrel bin bi God mınım ne kırıg gel, nıbep pen yımig nıñıl dı tep gek, ne eip mid tep gıpim.

31 God nıbep yımig nıñıl dak ak, Isrel bin bi nıñel, mılık yapek, Krais mınım tep ak dı yoklak, pen kisen God kırop ak rek nep yımig nıñıl dınígab.

32 Nıb ak nıpin, Isrel bin bi okok abe, Juda bin bi mer okok abe, God mınım ne ak dı yoklak rek, God kırop magılsek nıñebir kırıg gek, kiri bi nagıman rek midıl, tap si tap tımel gi dam dam dad amel, kisen kırop yımig nıñıl dınígab.

God yıb ne per agon ar amnay

33 Nıb ak, yad nıpin, God tap magılsek nıñip; gos ne gos tep yıb.

God ne gos nıñ kıd yıb nıñ yıkil,
ar nıbak ke yıb gıp.

God ne gos nıñıl,
tap nıb nıb gınıgain, agıl, gos tep nıñip rek,

bı alap gos tep aknıb rek ma mıdeb.
 Cın God gos tımid ne nıñıl,
     ne ke gıp rek gın, agıl, ma gınıgabın!
 34 God Mınım ak ū kıl tıkıl aglak,
 “Bin bı an, Bi Kib gos tep nıñıp rek ak nıñıp?
     Bin bı an, Bi Kib nop, ‘Nak nıg gan, nıg gan,’
         agnıgab?
 35 Pen bin bı an, tap tep alap God nop ūek, pen
     nıñımın?
     Mer yıb! Bin bı alap nop nıg gınımel rek ma
         lıp,” aglak.
 36 Tari gınıg: God ne tap okok magılsek gı lak;
     kılıs ne nep tap nıb okok magılsek mıdeb;
     tap nıb okok magılsek God nop mıñ mıñ gılıg gı
         mıdenımel.
     Nıb ak, yıb ne ak per per nep agon ar amnań!
     Nıb aknıb rek tep.

12

*God pis ar midobın, agıl, nop tep gınımınj ar ak
 nep gem amnımınj*

¹ Nıb ak, ai mam sıkop. God ne nıbep yımıg
 nıñıl dıp rek, nıbi pen tap God nop sobok gı ūbal
 rek, mıb gon gos tımid nıbi ak, tap komıń sek rek,
 tap sıń rek, God nop ūnımınb. Tap damıl, God
 nop sobok gı ūbal okok, tap tımel tımel okok ma
 ūbal. Tap tep tep, tap alap ma gıp okok nep nop
 nel me, ne mıñ mıñ gıl dıp. Nıg aknıb rek me,
 God ne mıb gon gos tımid cınop ke tap nop sobok
 gı ūbal rek dıñımınj, agıl, nop nıñ dıllıg gı mıdıl,
 ageb ageb rek nep gınımınb.

2 Pen bin bî lîm ar wagîn aul gos nîñjîl gîpal nag ar ak rek ma gînîmîb. Pen God nop ag nîñjem, ne nîbep gos tep ñek, gos tîmid mîdmagîl nîbi nab adan kîsen nîb lîl, bin bî ke kîsen nîb rek lînîmîb. Nîb ak, nîbi nîñnîgabîm, cîn titi gon, God nop tep gînîmîj. Nîbi nîñnîgabîm kanîb tari kanîb tep yîb; yîpid gîl nep gînîgab ar ak nîñnîgabîm. Pen nîbi nîg gîl nîj tep gîl, nîb aknîb rek nep gînîgabîm.

3 God yîp yîmîg nîñjîl dek, wög ne gîpin. Nîb ak, nîbep magîlsekk ageben, cîn bin bî kîb, ag gos ma nîñnîmîb. God ne nîj dep magîl ak nîbep ke nokîm nokîm nîb. Nîb ak me, nîbi nabîj dîl, cîn tige bin bî rek mîdobîn, agîl nîñnîmîb.

4 Cîn nîpîn, cîn magîlsekk mîb gon nokîm mîdeb ak pen dai dai ke ke konjai nep mîdeb. Dai okok wög ke ke mîdeb; tob ak wög ne ak ke gîp, nînmagîl ak wög ne ak ke gîp, udîn ak wög ne ak ke gîp. Nîb ak, wagîn ke ke mîdeb rek, wagîn ke ke nep gîpal.

5 Nîb ak rek, cîn Krais pîs ar mîdobîn okok ak rek nep wög ke ke gîpîn ak pen bin bî kîgîn ne jîm ñîl nokîm ak nep mîdobîn.

6 God cînop nokîm nokîm yîmîg nîñjîl dî tep gîl, tap tep cînop ke ke ñîb rek, ar nîbak nep nîñjîl gînîgabîn. God bin bî ognap tap tep ñîl, mînîm yad bin bî okok ag ñînîmîn, agenîgab ak, ne God nîj dep magîl ñîb rek ag ñînîmîj.

7 God bin bî ognap tap tep ñîl agenîgab, bin bî okok wög ognap gî ñînîmîn, agenîgab ak, bin bî okok wög ognap gî ñînîmîj. God bin bî ognap tap tep ñîl agenîgab, bin bî ñît pai bî okok mînîm

tep ognap ag ñinimin, agenigab ak, bin bi ñi pai
minim ag ñinimin.

⁸ God bin bi ognap tap tep ñil agnigab, ai mam
nak alap yirik gonimin ak, nop minim ag ñi tep
gek, ne gos tep niñil miñ miñ ginimib, agenigab
ak, ne akni rek ginimib. God bin bi ognap tap
tep ñil agnigab, bin bi okok mani tap okok ulep
giç ak, krop mani tap ognap ñinimin, agenigab
ak, mani tap ognap abramek ñinimib. Bin bi
ognap tap tep ñil agnigab, bin bi ognap krop kod
midenimib, agenigab ak, ne gos niñ tep gił krop
kod middenimib. Bin bi ognap tap tep ñil agnigab,
bin bi ognap krop yimig niñil di tep ginimib,
agnigab ak, ne miñ miñ giłig gi yimig niñil di
tep ginimib.

Bin bi okok krop midmagil linimib

⁹ “Bin bi okok krop midmagil lipin,” agil, esek
ma agnimib; krop midmagil yib lił, di tep yib
ginimib. Tap si tap timel gep magil ak nop kaual
maual nibi rek milik kal niñnimib. Pen kilis gił
nag tep ar ak nep di rib ginimib.

¹⁰ Bin bi ai mam sikop pen pen midmagil lipal
rek, nibi Krais pis ar midebim ak rek nep ai mam
sikop pen pen midmagil linimib. Ai mam sikop
nibi okok yib krop agem ar amnimib; pen yib
nibi ke agem ar ma amnimib.

¹¹ Wög yirik marik ma ginimib; kilis gił
ginimib. Bi Kib cin ak nop wög gobin agil, tep
gek niñlig gi ginimib.

¹² Bi Kib cinop dinigab, agil, tep gek niñlig gi,
nop kod middenimib. Nibep miker ognap onimib,

kapkap sain r̄ik̄il m̄idenim̄ib. God nop sobok gep ak ma k̄iriḡ ḡil, per nep sobok ḡılıḡ ḡi m̄idenim̄ib.

13 Bin b̄i God p̄is ar m̄idil, mani tap k̄iri ulep gonim̄in̄, k̄rop mani tap ognap nonim̄ l̄i n̄inim̄ib. Bin b̄i par okok n̄ib apenim̄el, poj d̄il karip̄ n̄ibi dad amnim̄ib.

14 Bin b̄i ognap n̄ibep ḡi t̄imel genim̄el ak, n̄ibi pen, "God nop sobok gon k̄rop ḡi t̄imel gañ," aḡil ma sobok ḡinim̄ib; "God nop sobok gon k̄rop ḡi tep gañ," aḡil sobok ḡinim̄ib.

15 Bin b̄i ognap k̄iri miñ miñ ḡılıḡ ḡi m̄idenim̄el, n̄ibi k̄rop eip miñ miñ ḡılıḡ ḡi m̄idenim̄ib; pen bin b̄i ognap yim̄ gep rek m̄idenim̄el, n̄ibi k̄rop eip yim̄ gek n̄ıñlıḡ ḡi m̄idenim̄ib.

16 Bin b̄i yib̄ m̄ideb okok k̄rop d̄i tep ḡin, bin b̄i yib̄ ma m̄ideb okok k̄rop d̄i tep ma ḡin aḡil, gos ak ma n̄ıñnim̄ib. K̄rop maḡlsekk adip̄ adip̄ rek d̄i tep ḡinim̄ib. C̄in bin b̄i yib̄ m̄ideb, aḡil, gos ak ma n̄ıñnim̄ib. Bin b̄i yib̄ ma m̄ideb okok eip nab sakil m̄idenim̄ib. C̄in nep n̄ıñ tep ḡip̄in, aḡil gos ak ma n̄ıñnim̄ib.

17 Pen bin b̄i ognap n̄ibep n̄ıñel milik̄ yapek, ḡi t̄imel genim̄el ak, k̄rop pen ak rek nep ḡi t̄imel ma ḡinim̄ib. Bin b̄i okok n̄ıñel tep ḡinim̄in̄ ar ak nep ḡinim̄ib.

18 Bin b̄i ognap eip pen pen ḡin, aḡil gos ak ma n̄ıñnim̄ib. Bin b̄i okok maḡlsekk eip kapkap j̄im̄ n̄il m̄idojin̄, aḡil gos ak nep n̄ıñnim̄ib.

19 Pen bin b̄i tep yad okok. Bin b̄i ognap n̄ibep ḡi t̄imel genim̄el ak, k̄rop pen ḡi t̄imel ḡin, aḡil, gos ak ma n̄ıñnim̄ib. Ak God tap ne, aḡil n̄ıñnim̄ib. Yad k̄rop pen abe ḡi t̄imel gin, aḡil,

God ne ke gos nijip rek ginigab. Mosis ne God minim agak ak dil, God Minim dai alap nu kil tikil agak, “God ageb, ‘Nibep gitimel genimel ak, yad krop pen abe gitimel ginigain; ak gos yad,’ ageb,” agak.

²⁰ Nib ak, bi nak Solomon God Minim dai alap nu kil tikil agak,

“Bin bi nibep ned gitimel gilak okok
krop yuan lenimin ak, tap magil ninimb;
krop nig nen genimin ak, nig ninimb.
Nig genigabim ak, bi nibep ned gitimel gilak
okok
nabit krop ar alan mab yineb yineb rek
yokem yinek nijngal,” agak.

²¹ Nib ak me, nibep gitimel genimel, krop pen gi
timel ma ginimb; krop git tep gem, ke sain gek
amnimin.

13

Gapman kai agnimel rek ginimb

¹ Pen cin magilsek gapman agnimel rek nijin.
Ke gos nijil, gapman ma mideb; God agek, gap
man mideb.

² Nib ak, bin bi an gapman minim tib juenigab,
God agek gapman mideb minim ne ak abe tib
junigab. Bi nibak God nop minim kib agnigab.

³ Bin bi git tep ginigal okok, gapman bi kib
okok jel gek ma pirkngal; bin bi git timel ginigal
okok nep, gapman bi kib okok jel gek pirkngal.
Nib ak, gapman bi kib okok ma pirkjin, ag
gos nijengabim ak, nibi mid tep ginimb nijil
gapman bi kib okok, “Nibi git tep gitim,” agnigal.

4 Pen tari: God agek, gapman bı okok, wög gep bı ne rek mıdıl, nıbep kod mıdel me, nıbi mıd tep gınıgabım. Pen nıbi nıŋ tep gıl, gıt tımel ma gınımıt; gapman bı tu par kıd dı ajpal ak, yokop ma dı ajpal. God agek, gapman bı okok, wög gep bı ne rek mıdıl, bin bı okok gıt tımel genıgal ak, kırop dam mınım kıb agıl, pen yur nıni gal.

5 Nıb ak, pen yur dıjın rek lıp, agıl, gapman mınım ak kısen ma gın; God gapman nınebir ag lek, cınop kod mıdebal ak me, tari gınıg gapman mınım tıb juın, agıl, mınım kırop kısen gıl kapkap mıd tep gın.

6 Ar nıbak nep me, takıs ak rek nep nıñ. God gapman bı okok kırop nınebir agek, gapman wög kırı nıbak gıl, pe dıpal.

7 Tap dai nıbi tap tari tari rek mıdenımın ak, dai magılsek pag dai junımıt. Gapman takıs nıeb ak, kırop takıs nıni mıt. Bin bı ognap takıs ar ke ognap nıeb ak, kırop ak rek nep takıs nıni mıt. Bin bı mınım kırı nıŋ dep okok, mınım kırop nıŋ dıni mıt. Bin bı yıb dap rannımel okok, yıb kırop dap rannı mıt.

Pen pen mıdmagıl lıni mıt

8 Tap dai nıbi ognap mıdonımın, pıs nep dai pag ju dıni mıt. Pen cın tap dai nokım alap mıdeb ak cın dai ak pag ju dıpin, agıl ma agnıgabın; bin bı pen pen mıdmagıl lep dai nıbak agebin. Bin bı okok kırop mıdmagıl lıni gabın ak, God lo mınım ageb ageb rek nep gınıgabın.

9 God ne ke mınım kılıs agak ak, Mosıs ne God Mınım dai ognap nıu kıl tıkił agak, “Bin si bı si ma gınımıt; cıp ma nıag paknımıt; tap si ma

dinimib; bin bi ognap tap kiri okok tap cini rek midobkop, agil gos ma niyinimib,” agak. God minim kiliis ognap sek agak. Pen God minim kiliis tari tari agak ak minim wagin nokim ak nep mideb: “Nak ke midmagil lipan rek, bin bi ke nib okok kirok ak rek nep midmagil linimin.”

10 Nibi bin bi ognap kirok midmagil linigabim ak, kirok gitimel ma ginigabim. Ar nibak nep, nibi bin bi midmagil linigabim ak, God lo minim ageb ageb ak magilsek ginigabim.

11 Nin midobin nab nibaul niy tep ginimib. Jisas nop niy dil, kisen God (ne bin bi yad ke, agil,) cinop pis nep dam karip ne ar alan sinjak dad amnigab, ag gos niyoligipin. Pen mi ognap apil amnak, nin nibak minni ulep mideb. Nib ak me, tari ginig wisin kin sakol git midebim? Warikil, gos niyliq git midenimib.

12 Tapin kislom nab midobin rek, karip tiknig geb. Nib ak me, kiri tap tari tari kislom nab eyan rek ajil gitimel git midebal ar ak kiriq gil, Seten eip pen pen gep sior kiliis, usajil bad kiliis, tap melik sek God nib okok di yimin.

13 Nib ak, cin Jisas melik tep ne ar ak midobin, agil, git tep gilig git nep midenigabin. Pen tap konjai yib nibil, nиг kiliis nib sakol nигil, bin si bi si gil, abramek gil, pen pen gil, tap kiri tap cin rek midobkop agil, gipal okok, ma gin.

14 Pen nibi Bi Kib Jisas Krais di walij rek yimil, midmagil acir nab cin adan gos git ar ak titi git ginigabin, agil gos ak ma niyinimib.

Asik mosik gipal okok krop ma ag ginimib

¹ Bin bi ognap Krais Jisas nop niñ dípal ak pen niñ di kílis ma gíl, gos omal nípal okok, “Kírop díl ag amíl apíl gon, gos niñ tep ginímel,” agíl, ma ag ginimib; kíri Jisas Krais nop niñ dípal ak, bin bi cín, agíl, di tep ginimib.

² Cín nípín, bin bi ognap Krais Jisas nop niñ di mídil, tap okok abramek níbal; pen bin bi ognap, Krais Jisas nop gos ar ar nep niñ díl, nop tep ma ginigab, agíl, kaj kímin kobri tap okok bíl gíl, yokop tap magíl bep nep níbal.

³ Pen bin bi tap abramek níbal okok, bin bi tap bíl gípal okok kírop ma ag junímel. Bin bi tap bíl gípal okok, bin bi tap abramek níbal okok, God niñek tap si tap tímel gípal, agíl, kírop ma ag ginímel. Tari ginig: God bin bi níb okok kírop dek, bin bi ne midebal.

⁴ Bi wög gep alap bi kíb ne nop wög ognap ginigab, nak niñíl, gi tep gípan aka gi tep ma gípan, agíl ma agnigan. Bi kíb ne ke niñíl, gi tep gípan aka gi tep ma gípan, agnigab. Pen ne gi tep ginigab. Bi Kíb ne ke nop gi ñek, ne tep ginimíñ rek líp.

⁵ Pen bin bi ognap niñel, níñ alap God níñ kíb ne rek líp, níñ alap níñ yokop rek líp. Pen bin bi ognap niñel, níñ alap God níñ kíb ne rek ma líp, níñ magílseki níñ ke ke rek ma mideb. Níb ak, níbi ke ke midebím rek, gos níbi tep nípím ar níbak niñíl gem amnímíñ.

⁶ Níñ alap God níñ kíb ne rek líp, agíl nípal okok, Bi Kíb nop gos niñíl me níg gíl gos nípal. Pen bin bi kaj kímin kobri tap okok níbal okok,

God nop tep agıl nı̄bal. Bin bı̄ asık mosık gı̄ tep
gıl, tap ognap nep nı̄bal okok ak rek nep, God nop
tep agıl nı̄bal.

⁷ Cın komı̄n mı̄dıl, cın ke ausek mı̄dobın, agıl
gos ak ma nı̄njīn. Kımnīg gını̄gabın ak, cın ke
ausek mı̄dıl kımnīgabın, agıl gos ak ma nı̄njīn.

⁸ Tari gını̄g: cın komı̄n mı̄dıl, bin bı̄ Bī
Kı̄b yı̄b agel ar amnañ, agıl, gos ak nep nı̄njīl
mı̄donı̄gabın. Kımnīg gını̄gabın ak, bin bı̄ Bī
Kı̄b yı̄b agel ar amnañ, agıl, gos ak nep nı̄njīl
kımnīgabın. Nı̄b ak, komı̄n mı̄denı̄gabın aka
kımnīgabın, cın Bī Kı̄b bin bı̄ wög gep ne
mı̄dobın.

⁹ Ar nı̄bak nep, Krais ne kımıl warı̄kak. Nı̄b
ak me, cın komı̄n mı̄dobın okok abe, bin bı̄ bı̄r
kı̄mbal okok abe, cın magılsek Bī Kı̄b bin bı̄ ne
mı̄dobın.

¹⁰ Nı̄b ak, nı̄bi tari gını̄g ai mam Krais pı̄s ar
mı̄debal ognap kı̄rop, nı̄g gıpı̄m, nı̄g gıpı̄m, agıl
mını̄m ag gıpı̄m? Pen nı̄bi tari gını̄g ai mam
Krais pı̄s armı̄debal ognap kı̄rop nı̄njem, kı̄ri bin
bı̄ yokop rek lı̄p. Nı̄n tep gını̄mı̄b: cın magılsek
God udı̄n yırı̄k ar ne ak mı̄don, cınop mı̄nı̄m kı̄b
agnı̄gab.

¹¹ Aisaia God Mı̄nı̄m dai alap nı̄ kıl tı̄kıl agak,
“Bī Kı̄b ageb, ‘Yad nı̄njd yı̄b agebin,
kı̄sen bin bı̄ okok magılsek yı̄p nı̄njīl,

nabīn dıl, kogı̄m yı̄mıl,

“God ne nokı̄m Bī Kı̄b mı̄deb,” agnı̄gal,
ageb,” agak.

¹² Nı̄b ak, nı̄nı̄m. Cın nokı̄m nokı̄m mı̄dobın rek,
God cınop magılsek ag nı̄nek, cın komı̄n mı̄dıl

tap tari tari gipin okok ag n̄il, ti ginig nig gipin
agil agnigabin.

*Ai mam Krais pis ken midebal ognap krop gos
niñnimib*

13 Nib ak, ai mam Krais pis ar midebal ognap krop, nig gipim, nig gipim, agil minim ag gipim
ak kiri ginimib. Nibi gos niñil, yad gen ai mam Krais pis ar mideb alap sidol gił, kanib koslam
ajep rek ak amil, yap pakil gi timel ginigab, agil, kapkap midil, ar nibak nep gem amnimin.

14 Bi Kib Jisas bi ne midebin rek, gos yad ak niñ tep gipin, tap bil gep ognap ma mideb. Bin
bi ognap gos kiri ke niñil, tap bil gipal. Pen tap nibak n̄ibon, God niñek tep ma ginigab, agil bil
ginigal ak, tap nibak ma niñnimel.

15 Pen nibi, ai mam Jisas krop nen agil kimak
nib okok krop midmagil ma lil, tap kiri asik
mosik gipal okok abramek n̄ibem, kiri gos par
niñil ap yap paknimel rek lip. Ar nibak gi timel
ginigabim.

16 Nibi ke niñil, ar ognap niñimib rek linigab
ak pen bin bi ognap nig ginigabim ak niñil
agnigal, "Krais pis ar midobin apal ak pen kiri
niñebir tap si tap timel gebal ak me, cin niñin,
Jisas minim tep ne minim niñ dep apal ak esek
apal," agnigal.

17 Tari ginig: God ne kin cin mideb minim ar
nibak agonigabin ak, tap niñeb nig niñeb minim
nibak ma agnigabin; gi tep gep minim ar ak nep
agnigabin; kapkap sain tik midep minim ar ak
nep agnigabin; miñ miñ gilig gi midep minim ar

ak nep agnigabın. Tap tep nıb okok Kaun Sıñ ne ňek dñigabın.

18 Cın Krais nop nıñ dıl nıg gılıg gonigabın ak, God nıñek tep gınigab; bin bı okok nıñıl, gı tep gıpal, agnigal.

19 Cın titi gıl ai mam eip kapkap jım nıł mıdıł, cın magısek Krais mınım tep ne ak nıñ dı kılıs gın, agıl, kanıb nıbak nep kılıs gılıg gı kısen gınimıb.

20 Tap magıl ognap bıl ma gep. Pen bı alap gos gos lıł tap okok abramek nıbek, Krais nop nıñ dıp bin bı alap nıñıl, sıdol gıl, Krais nıñ dıp ak kırıg gıl ap yap paknigab ak, bı abramek nıñnígab bı nıbak nop gı tımel gınigab. Tap magıl nıbıl, God wög ne gı tımel gınigab. Nıbi nıg aknıb rek ma gınimıb.

21 Nıb ak, cın nıbon ai mam alap ap yap paknımın rek lıp, ag gos nıñnígabım ak, kaj yıpıl okok kırıg gıl, nıg wain okok kırıg gıl, tap okok kırıg gıl gınigabım ak tep. Tari gon ai mam alap ap yap paknımın rek lıp, ag gos nıñnígabım ak, ai mam kırop nen agıl, nıg ma gınimıb.

22 Yad tap nıñeb ma nıñeb mınım agesin ak, nıbi tari gos nıpm ak, nıbi ke God eip. God cınop gos tep nıb rek nıñıl gı damıl, ai mam ognap kırop ma tau nıñigabın ak, mıñ mıñ gılıg gı mıdenigabın.

23 Pen tap ognap gos par lılıg gı nıñnígabın ak, mınım mıdenigab. Tari gınig: nıg genigabın, God nop tep gınımın, ag gos nıñıl ma nıñnígabın; nop tep gınımın aka tep ma gınımın, ag gos nıñıl nıñnígabın. Cın nıg gıl rek abramek genigabın ak, tap si tap tımel gınigabın.

15

Bin bì ognap mìd tep gìnìmel rek ar ak nep gos nìñjn

¹ Cìn bin bì Krais nop nìñ dì kılıs gi mìdobìn okok, cìnop ke tep gìnigab ar ak nìñjìl ma gìn.

² Bin bì Krais nop nìñ dì kılıs ma gi pal okok, nop nìñ dì kılıs gìnìmel, agìl, gos ar ak nìñjìl gjìjn. Cìn ke tep gìnigab ak tap kib mer; pen bin bì ognap, Krais nop nìñ dì kılıs gìnigal aka nop nìñ dì kılıs ma gìnigal ak tap kib.

³ Krais ak rek nep, ke tep gak ar ak ma gak. Krais ne Nap nop mìnìm agak ognap, Depid ne God Mìnìm dai alap ñu kıl tìklak agak, “Nep ag jupal ak mìñi yìp ak rek nep ag juebal,” agak.

⁴ Kìri nìñ tep gìnìmel, agìl, God ne gek nìñjìl bì ned nìb okok God Mìnìm ak ñu kıl tìklak. Cìn God Mìnìm nìbak udìn li nìñjìl, mìnìm tep nìbak nìñ dìl, Jisas Krais nìñ dì kılıs gił, kılıs gił gi tep gił, kapkap mìñ mìñ gìlig gi gos sek mìdenigabìn. Ar nìbak nep God ne gek, God Mìnìm nìbak ñu kıl tìklak.

⁵ God ne gek, nìbi Jisas Krais nìñ dì kılıs gił, kılıs gił gi tep gił, kapkap mìñ mìñ gìlig gi gos sek mìdenigabìn. Pen Krais Jisas gak rek nìñjìl nìbak rek gìn, agìl, nop nìg gił kìsen gił, God ne gek, nìbi gos ar nokìm nìñjìl jìm ñìl mìdìl, gìnìmìb.

⁶ Nìbi nìg gił, gos nokìm nep, meg mìgan nokìm adìp adìp ak nep, Bì Kib cìn Jisas Krais Nap yìb ne ak agem ar amnìmìñ.

God Isrel bin bì mer okok kìrop ak rek nep yìmìg nìñjìp

7 Gos nıñj tep ma gipek nıñ ak, Krais nıbep yımig nıñjıl dı̄ tep gek, bin bı̄ ne mı̄debım ak, nıbi ke kapkap pen pen yımig nıñjıl, dı̄ tep gıl, mı̄dmagıl lılıg gı̄ mı̄dem, bin bı̄ ognap nıñjıl God yı̄b ne agel ar amnı̄gab.

8 God bı̄rarık nep Juda kai nı̄sed acık kiri okok kırop mınım kılıs nıñjıd agak ak, agak rek nep gını̄gab ak nıñnı̄mel, agıl, Krais ne Juda kai kırop nen agıl owak.

9 Nı̄b ak, Juda bin bı̄ mer okok, God ne cınop yımig yı̄b nıñjıp, agıl, yı̄b nop agel ar amnañ, agıl, Krais owak. Krais ned Nap God nop mınım agak rek, Depid God Mınım dai ognap ñu kıl tı̄kıl agak,
“Nı̄b ak, yad Juda bin bı̄ mer nab okok mı̄dıl,
kı̄mep agıl, yı̄b nak ak agen ar amnı̄gab,’
agıp,” agak.

10 Mınım alap Mosı̄s God Mınım dai alap ñu kıl tı̄kıl agak,

“Nı̄bi Juda bin bı̄ mer okok, God bin bı̄ ne eip
pak jım ñıl, mı̄ñ mı̄ñ gını̄mı̄b,” agak.

11 Pen mınım alap Depid God Mınım dai alap ñu kıl tı̄kıl agak,

“Nı̄bi Juda bin bı̄ mer okok magılsek
Bı̄ Kı̄b yı̄b ne agem ar amnañ.

Nı̄bi bin bı̄ karıp lım ke tı̄goñ tı̄goñ magılsek
kı̄mep aglı̄g gı̄, yı̄b nop agem ar i oklañ
amnañ,” agak.

12 Pen Aisaia ak rek nep God Mınım dai alap ñu kıl tı̄kıl agak,

“Bı̄ Jesi tı̄kek tı̄k damıl tı̄k donı̄gal bı̄ alap apıl,
bin bı̄ karıp lım ke ke mı̄debal okok magılsek
kod mı̄denı̄gab.

Juda bin bî mer okok, Bî nîbak nep gos nîñjîl,
gos sek mîdenîgal,” agak.

13 God ne gak ak nîñjîl, gos sek mîdobîn. God
gek, nîbi nop nîñ dî kîlis gîl, miñ miñ gîlîg gî,
kapkap cîbur sain sain gîlîg gî mîdenîmîb. Nîg
gîlîg gî mîdem, Kaun Sîñ ne kîlis sek gos tîmîd
mîdmagîl nab nîbep adan apîl gek, nîbi gos sek
nep mîdenîgabîm.

Pol tari gînîg mînîm kîlis agîl mij ñu kîl tîkak?

14 Pen ai mam sîkop. Gos yad nîjebin nîbi bin
bî tep yîb; nag ar tari gem God nop tep gînîgab ak
nîñ tep gîpîm; nîbi ai mam nîbi okok God Mînîm
tep ak pen pen ag ñî tep gînîmîb rek lîp.

15 Pen nîbep mij ñu kîl tîkebin nîbaul, mînîm
kîlis rek ognap agebin. God yîp yîmîg nîñjîl, dî
tep gîl, wög gep bî ne ag lak ak me, yad nîbep
mînîm kîlis nîbak, kauyan agen nîñ tep gîm, agîl
agebin.

16 God yîp ag lek, yad Krais Jisas wög gep bî
ne mîdîl, Juda bin bî mer okok kîrop gî ñîl, God
mînîm tep ak kîrop ag ñîbin. Yad God mînîm tep
ag ñîbin ak, yad God nop tap sobok gep bî rek
mîdîl, mînîm tep ne ag ñîbin. Nîg gen, Juda bin
bî mer okok, God nop tap sobok gî ñîbal tap tep
yîb tap ma gîp rek lel, God nop tep gînîgab. Kaun
Sîñ ne gek, kîri bin bî ke komîñ tep rek lel, God
kîrop miñ miñ gîl dînîgab.

17 Krais Jisas eip jîm ñîl mîdebin ak me, yîp tep
gek nîñlîg gî, God nop wög gîlîg gî mîdebin.

18-19 Krais gek yad nop wög gîl, yad wög tari tarî
gîpin ak nep agnîgain. Yad Juda bin bî mer okok
kîrop Krais mînîm tep ak ag ñî ajenek nîñlîg gî,

Kaun tap ma gep rek ognap gek nı̄ñlı̄g gī, Juda bin b̄ī mer okok nı̄ñıl̄, God mın̄ım ak dı̄pal. Yad karıp lı̄m Jerusalem wagın̄ gıl̄, Krais mın̄ım tep ak magıl̄sek yı̄pid̄ gıl̄ nep kanı̄b par yı̄b ag nı̄t̄ tep gī dam dam karıp lı̄m Ilirikam amı̄l̄, adık gī onek.

20 Gos yad per nı̄pin ak, bin b̄ī Krais mın̄ım ne ned ma nı̄pal karıp lı̄m okok nep amı̄l̄ ag nı̄n̄ım, agıl̄ gos nı̄pin. B̄ī Krais mın̄ım ag ſeb̄ ognap ned amı̄l̄ sap b̄īr pı̄ñıl̄ gīpal ar ak karıp gīn̄ım, agıl̄ ma gos nı̄pin.

21 Aisaia ne God Mın̄ım dai alap ſnū kıl̄ tı̄kıl̄ agak,

“Kı̄rop mın̄ım tep ne ma ag nı̄ibal
pen kiri nı̄ñn̄ı̄gal.

Bin b̄ī mın̄ım tep ne peyīg ma nı̄pal okok,
kiri nı̄ñıl̄ nı̄ñ tep gīn̄ı̄gal,” agak.

Pol taun kib Rom amnin, agak

22-23 Nı̄b̄ ak, mī konjai yı̄b nep, karıp lı̄m sı̄ñ aul ag nı̄t̄ aj aj, taun kib nı̄bi Rom amn̄ım agölögipin ak pen nı̄n̄ım rek ma lak. Pen mīñi karıp lı̄m tı̄gon̄ sı̄ñ aul wòg gīn̄ım rek ma lı̄p nı̄ñıl̄ yad nı̄bep nı̄ñn̄ı̄g nı̄n̄ı̄gain.

24 Yokop ulep mı̄deb, karıp lı̄m Spen amn̄ı̄g gebin. Gos yad nı̄pin ak, am nı̄bep eip sı̄kol magıl̄ alap kın̄ mı̄den tep gek nı̄ñlı̄g gī, kı̄sen nı̄bi yı̄p dam Spen kanı̄b tam ak yokn̄ımib̄, ag gos nı̄ñebin.

25-26 Pen Masedonia Propins bin b̄ī abe, Akaia Propins bin b̄ī abe, Jerusalem bin b̄ī Krais pı̄s ken mı̄dıl̄ mani tap kiri ma mı̄deb okok, kı̄rop mani tap kiri okok abramek nı̄bal ak, mīñi kı̄rop nı̄n̄ım, agıl̄ nı̄ñı̄gain.

27 Gos kiri ke nijil gipal nibak, git tep gipal. Juda bin bi Krais minim tep ak dam, Juda bin bi mer okok krop ag nabal rek, God mani tap krop nib okok ognap Juda bin bi krop pen ninigal ak tep.

28 Pen mani yip nibal nibak magilsek dam Jerusalem bi okok nil, Spen kanib ak amil, nibi midebim sijak ninigain.

29 Nin nibak apil nibep eip kin minden, Krais gos tep ne cinop nek, nibi nop niy di cici lil min min yib ginigabit.

30 Ai mam yad okok. Bi Kib Jisas Krais pis ar midebim ak, God Kaun nab nibep adan midil nibep midmagil lep magil ak nib rek, yip ag gos niyil, God nop sobok gilig git nep mindenimb.

31 God nop sobok gilig git mindenimb, yad Jerusalem amniggil, karip lim Judia amen, Judia bin bi Krais nop ma niy dipal okok yip git timel genimel, God ne yip di komin yoknimin. Pen God nop sobok gilig git mindenimb, yad Jerusalem amjakil, Krais bin bi ne okok krop tap tari tari git ninigain ak gen, krop tep gek ninlig git, eip jim nil midojin.

32 Nib ak, God yip yau agonimin, nibi midebim sijak amil, won alap kin minden tep gek ninlig git, nibep eip mindenigain.

33 God nibep magilsek kod midek ninlig git, kapkap jim nil midil mid tep ginimib. Nib aknit rek tep.

16

Pol, “Nibi midebim?” agak

1 Pen ai cın Pibi, Senkria taun sığak cöc wög gıp bin ak, neb. Ne bin tep yıb. Nıbi midebim sığak amjakek, nop dı tep gınımıb.

2 Yıp tep gınigab ak, ne midebim sığak amjakek, nıbi Bi Kib nıŋ dıpım rek, Bi Kib bin bi ne pen pen dı tep gıpal ak rek, nop dı tep gınımıb. Nop tap ognap ma mıdonımın, abramek nınimıb. Ne bin bi okok kojai nep kırop dı tep gıl, yıp abe dı tep gıl gıp.

3 Pen bin Prisila abe, nıgmıl Akwila abe, Krais nop wög jım nııl goligıpın ber mal kırop agnímıb, “Pol nırep ber mal, ‘Midebir?’ agıp,” agnímıb.

4 Ned yıp ñag pak lıníg gelak, ber tep yad omal mıdıl, yıp dı kasın girek. Pen cırop ke ñag pak lınímel, agıl gos ak ma nıñıl, nıg ger, yıp tep gıl, Juda bin bi mer karıp lım ke par okok ag ñen Krais Jisas nıŋ dıpal okok kırop abe tep gıp.

5 Pen bin bi Krais Jisas nıŋ dıpal karıp kırop ber ak apıl mogım gıpal okok kırop ak rek nep agnímıb, “Pol nıbep, ‘Midebim?’ agıp,” agnímıb.

Mam mıdmagıl yad Epinitas nop agnímıb, “Pol nep, ‘Mideban?’ agıp,” agnímıb. Esia Propins sığak, Krais nop ned dak bi me nıbak.

6 Bin Maria nıbep kılıs yıb gıl wög gi ñoligıp ak nop agnímıb, “Pol nep, ‘Mideban?’ agıp,” agnímıb.

7 Pen bi tıdig yad nıñeb rek, Adronaikas abe, Junias abe, kırop mal agnímıb, “Pol nırep mal, ‘Midebir?’ agıp,” agnímıb. Kiri mal Krais nop ned nıŋ dırek, yad kısen nıŋ

dînek. Yîp miñ lîlak rek, kîrop mal ak rek nep miñ lel, jîm ñîl mîdoligipin. Pen bî Jisas minim dad ameb okok, bî nîb omal kîrop niñ tep yîb gîpal.

- 8** Mam mîdmagîl yad Amplietas, Krais nop cîg tep gîp bî nîbak, nop agnîmîb, "Pol nep, 'Mîdeban?' agîp," agnîmîb.
- 9** Mam Urbanis nop agnîmîb, "Pol nep, 'Mîdeban?' agîp," agnîmîb. Mam nîbak yad eip Krais nop wög jîm ñîl goligipir. Mam tep Stakis nop ak rek nep agnîmîb, "Pol nep, 'Mîdeban?' agîp," agnîmîb.
- 10** Apeles, mîker apek, Krais nop niñ dî wös gîl mîd tep gîp bî ak, nop agnîmîb, "Pol nep, 'Mîdeban?' agîp," agnîmîb.
Bin bî Aristobyulas karîp kîn mîdebal okok kîrop agnîmîb, "Pol nîbep, 'Mîdebîm?' agîp," agnîmîb.
- 11** Bî tîdîg yad niñeb Herodion nop agnîmîb, "Pol nep, 'Mîdeban?' agîp," agnîmîb.
Bin bî Nasisas karîp ak kîn mîdîl, Bî Kîb niñ dîpal okok kîrop agnîmîb, "Pol nîbep, 'Mîdebîm?' agîp," agnîmîb.
- 12** Bin Traipina abe Traiposa abe, Bî Kîb nop niñ dîlig gi, nop wög gîpir bin nîb omal kîrop agnîmîb, "Pol nîrep mal, 'Mîdebir?' agîp," agnîmîb.
Ai tep yad Persis, Bî Kîb nop niñ dîlig gi, nop wög kîlis gîp bin nîbak nop ak rek nep, "Pol nep, 'Mîdeban?' agîp," agnîmîb.
- 13** Bî Rupas, Krais nop wög kîlis gîl gîp ak, nop agnîmîb, "Pol nep, 'Mîdeban?' agîp,"

agnimib. Nonim ne ak, ami yad rek lip
ak, nop ak rek nep agnimib, "Pol nep,
'Mideban?' agip," agnimib.

14 Asinkritas, Pligon, Hermes, Patrobas, Her-
mas, nimam sitkop kiri eip midebal
okok abe krop magilsek, "Pol nibep,
'Midebim?' agip," agnimib.

15 Pilologas, Julia, Nereus, Nereus ninai ne
Olimpas, Krais bin bi ne kiri eip midebal
okok magilsek, "Pol nibep, 'Midebim?'
agip," agnimib.

16 Nibi Kit nob nij dipim rek, pen pen ag
wasu dilig git, mikem bom siloknimb.

Krais bin bi ne sin aul, Krais nob sobok
gintig coc ke ke mogim gipal okok nibep,
'Midebim?' agebal.

Minim esek agebal okok ma dinimib

17 Ai mam tep yad okok, nij tep giminib. Bin
bi ognap minim okok nib okok nib dapil, bin bi
Krais pis ar midebal okok krop ag nel nel, gos
tep ned niylak ar ak kirtig git, minim esek apal
nibak dil, asik ke ke lipal. Nibep nib akni rek
nep giminij rek lip ak, minim esek agenimel ak
ma dinimib.

18 Bin bi nig gipal okok, Bi Kit cin Krais nob
wog ak gin, agit gos ak niyil, ma gipal; krop ke
tep git ar ak nep gos niyil, gipal. Kiri minim sain
sain rek, bin bi yib dap raneb minim ak nep aglig
aglig git midel niylig git, bin bi nij tep ma gipal
okok minim esek kiri nij dil sidol gipal.

19 Nibi pen God minim tep ak di tep git, ageb
rek gitim, bin bi okok magilsek niyal ak, yip tep

yıb gıp. Tap tari God udın yırık ne tep gìnìmijn ak, nıbi bin bı gos nı̄eb rek mı̄dıl, tap tari God udın yırık ne tap si tap tı̄mel rek mı̄donı̄mijn ak, nıbi bin bı gos saköl rek mı̄denı̄mıb ak, yıp tep gìnı̄gab.

20 Maŋ mideb, God bin bı kod mı̄d tep gıp ak, ne Seten nop dı̄ talak mok nı̄bep okok lek, kılıs ne ma mı̄denı̄gab.

Yad God nop sobok gebin, Bı Kıt cın Jisas nı̄bep yımı̄g nı̄ñıl dı̄ tep gek nı̄ñlı̄g gi, nıbi mı̄d tep gìnımıb.

21 Bı yad eip wög jı̄m ñıl gıpır, Timoti, nı̄bep ageb, “Mı̄debı̄m?” ageb. Bı tı̄díg nı̄ñeb yad okok Lusias, Jeson, Sosipata ak rek nep nı̄bep, “Mı̄debı̄m?” agebal.

22 Pen yad bı Tetias, Pol agek mı̄j ñu kıl tı̄kebin aul, ak rek nep nı̄bi Rom kai Krais pı̄s ar mı̄debı̄m okok nı̄bep, “Mı̄debı̄m?” agebin.

23 Bı Gaias, yıp Pol dam karıp ne ak lıl, kod mı̄d tep gıp ak, nı̄bep, “Mı̄debı̄m?” ageb. Bı nı̄bak nep Krais pı̄s ar mı̄debal bin bı okok agek karıp ne ak amīl mogı̄m gıpal, kırop dı̄ tep gıl mı̄deb.

Pen bı kuskus pe ñeb Erastas abe, mam cın Kwotas abe, ak rek nep nı̄bep, “Mı̄debı̄m?” agebir.

24 Yad God nop sobok gebin, Bı Kıt cın Jisas Krais nı̄bep magı̄lseki yımı̄g nı̄ñıl dı̄ tep gek nı̄ñlı̄g gi, nıbi mı̄d tep gìnımıb. Nı̄b aknı̄b rek tep!

25-26 Pen God yıb ne agon ar amnaŋ. Ne nep me nı̄bep kod mı̄dek nı̄ñlı̄g gi, nop cı̄g tep gıl mı̄denı̄mıb rek lıp. Jisas mı̄nım tep nı̄bak ned we gıl mı̄dolīgıp ak pen mı̄ni, bı God mı̄nım agep okok God Mı̄nım ñu kıl tı̄klak wagın ak mı̄senj

Rom 16:27

lxx

Rom 16:27

lek, yad mİNİM tep nİbak bin bİ okok kİrop per ag nİbin. God nep agek me, bin bİ karİp lİM ke tİgoṇ tİgoṇ magİlseк ag nİon, nop nİŋ dİl ageb rek gİnİmel.

²⁷ God nokİM gos tep gos kİlİs gİl nİŋİp ak, Jisas Krais nop cİnop nen agİl ag yokek owak rek, yİb ne per nep per nep agon ar amnaŋ. Nİb aknİb rek tep.

MINIM KOMIN

**The New Testament in the Minimib dialect of the
Kalam language of Papua New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Minimib long Niugini

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Minimib (Minimib dialect of Kalam)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

c3b0a7e5-6c23-5e97-9419-62054c911996